

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут водного господарства та
природооблаштування
Кафедра геології та гідрології

01-05-135М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних робіт з навчальної дисципліни
«Економічна і соціальна географія України»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Конструктивна
географія, управління водними та мінеральними ресурсами»
спеціальності 106 «Географія» денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-
методичною радою
з якості ННІВГП
Протокол № 4
від 18.11.2021 р.

Рівне – 2021

Методичні вказівки до виконання практичних робіт з навчальної дисципліни «Економічна і соціальна географія України» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Конструктивна географія, управління водними та мінеральними ресурсами» спеціальності 106 «Географія» денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Романів О. Я. – Рівне : НУВГП, 2021. – 78 с.

Укладач:

Романів О. Я., доцент, к.геогр.н., завідувач кафедри геології та гідрології.

Відповідальна за випуск: Романів О. Я., доцент, к.геогр.н., завідувач кафедри геології та гідрології.

Керівник групи забезпечення освітньої програми
к.геогр.н., доцент

Романів О. Я.

© Романів О. Я., 2021

© НУВГП, 2021

Зміст

	стор.
1. Загальні положення.....	4
2. Практична робота № 1.....	5
3. Практична робота № 2.....	8
4. Практична робота № 3.....	11
5. Практичні роботи № 4-5.....	20
6. Практична робота № 6.....	26
7. Практична робота № 7.....	29
8. Практична робота № 8.....	31
9. Практична робота № 9.....	33
10. Практичні роботи № 10-11.....	34
11. Практична робота № 12.....	44
12. Практичні роботи № 13-14.....	45
13. Практична робота № 15.....	46
14. Практична робота № 16.....	47
15. Практичні роботи № 17-18.....	49
16. Додаток А. Родовища корисних копалин України	50
17. Додаток Б Промислові центри та об'єкти інфраструктури України	63

Загальні положення

Навчальна дисципліна «Економічна і соціальна географія України» має важливе значення у підготовці бакалаврів географії. Вона формує необхідні знання та практичні навички для подальшої фахової підготовки та практичної діяльності, на основі просторового аналізу дає уявлення студентам-географам про природо-ресурсний потенціал України, галузеву структуру господарства, територіальні аспекти розвитку економіки України тощо. Такий аналіз дозволяє студентам-географам виявити широке коло взаємопов'язаних проблем у соціально-економічному розвитку України, оцінити перспективи функціонування господарства країни в сучасних ринкових умовах та необхідність інтеграції України у світове господарство.

Навчальний курс має міжпредметні зв'язки з рядом інших дисциплін, зокрема, з такими як «Основи суспільної географії», «Фізична географія України» тощо.

Важливим завданням навчального курсу є формування практичних навичок дослідження та аналізу стану соціально-економічного розвитку галузей та окремих територій України, визначення перспектив їх розвитку. Саме це завдання і реалізується під час виконання практичних робіт, викладених у даних методичних вказівках.

Практична робота № 1

Тема: Економічна і соціальна географія України як наука. Суспільно-географічне положення України.

Мета: дослідження параметрів суспільно-географічного положення України.

Дидактичне обладнання: Атлас України, контурна карта України

Завдання 1. Визначте позитивні й негативні риси суспільно-географічного положення України. Результати внесіть у таблицю.

Географічне положення	Позитивні риси	Негативні риси
Економіко-географічне положення (ЕГП)		
Політико-географічне положення (ПГП)		
Транспортно-географічне положення (ТГП)		

1.

Завдання 2. Нанесіть на контурну карту України (рис. 1.1): головні адміністративно-територіальні одиниці України; держави, з якими межує Україна; крайні точки України (табл. 1.1); географічний центр України (табл. 1.2).

Рис. 1.1. Контурна карта України

Таблиця 1.1.

Крайні точки України

Крайня точка	Координати	Місцезнаходження
Північна	52°22'54// пн.ш. 33°11'35// сх.д.	Урочище Петровське за 8 км на північний схід від села Грем'яч Новгород- Сіверського району Чернігівської обл.
Південна	44°23'18// пн.ш. 33°44'30// сх.д.	Маяк на мисі Сарич в АР Крим
Західна	48°25'18// пн.ш 22°08'20// сх.д.	Село Соломонове поблизу міста Чоп Закарпатської обл.
Східна	49°15'40// пн.ш. 40°13'05// сх.д.	За 4 км на північний схід від села Червона Зірка Міловського району Луганської обл.

Таблиця 1.2.

Географічний центр території України

Місцезнаходження	Координати	Автор
Північно-східна околиця селища Добровеличківка Кіровоградської обл.	48°23'06// пн.ш. 31°10'53// сх.д.	Шевченко В.О.
Околиці села Мар'янівка поблизу міста Шпола Черкаської обл.	49°01'39// пн.ш. 31°28'58// сх.д.	Карпінський Ю.О., Лященко А.А., Дьогтяр А.М.
Околиці міста Ватутіне Черкаської обл.	49°01' пн.ш. 31°02' сх.д.	Кудлик Я., Грицевич В.

**Індивідуальне завдання
(за бажанням студента)**

Підготувати есе обсягом 3-5 сторінок (шрифт TNR, інтервал 1,5, усі поля по 2 см) щодо становлення соціальної та економічної географії України й ролі окремих персоналій у розвитку географічної науки. Тему обрати із переліку запропонованих:

1. Внесок у суспільну географію акад. К. Воблого
2. Роль акад. М. Грушевського у розвитку української суспільної географії
3. Внесок у суспільну географію П. Чубинського
4. Академік С. Рудницький як основоположник української географії
5. Внесок О. Степанів у суспільну географію
6. Внесок проф. В. Кубійовича у суспільну географію України
7. Внесок проф. А. Синявського у суспільну географію України
8. Внесок проф. В. Садовського у суспільну географію України
9. Внесок В. Матвієнка-Гарнаги у суспільну географію

Практична робота № 2

Тема: Природно-ресурсний потенціал України та його вплив на рівень економічного розвитку держави

Мета: охарактеризувати природно-ресурсний потенціал України, пояснити його вплив на економічний розвиток держави.

Дидактичне обладнання: Атлас України, обчислювальні прилади

Рекомендована література:

1. Жупанський Я. І. Економічна і соціальна географія України. К., 1998.
2. Заставний Ф. Д. Географія України. Л., 1994.
3. Паламарчук М. М., Паламарчук О. М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії. К., 1998.
4. Руденко В. П. Довідник з географії ПРП України. К., 1998
5. Шаблій О. І. Соціально-економічна географія України: Навчальний посібник. Львів : Світ, 2000.
6. Шаблій О. І. Основи суспільної географії : підручник для вузів. Львів: Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 2012.

Завдання 1. Охарактеризуйте відміни структури природно-ресурсного потенціалу в Україні:

Методичні вказівки. Оцінювання міри своєрідності компонентної структури ПРП регіонів України здійснити за допомогою формули розрахунку індексу міри несхожості, запропонованої А.П. Голіковим, Н.А. Казаковою, М.В. Шубою:

$$I = \frac{1}{2} \sum_1^n |x' - y'|,$$

де x' - частка компонентів у структурі ПРП у регіоні; y' - частка компонентів у структурі ПРП в Україні.

При цьому слід мати на увазі, що теоретично індекс своєрідності знаходиться в межах від 0 до 100 ($0 < I < 100$).

Пропонується виділяти такі типи компонентних структур ПРП регіонів України:

- схожі, подібні, однотипні (індекс 0 – 20,0);
- відносно близькі (20,1 – 30,0);
- своєрідні (30, 1 – 40,0);
- унікальні, виняткові (понад 40,0).

Результати обчислень вписати в останні колонки таблиці 2.1,

поданої нижче. Аналіз результатів обчислень навести у текстовій формі.

Таблиця 2.1

**Структура природно-ресурсного потенціалу регіонів України
(за В.П. Руденком)**

Область	Сумарний потенціал, % від сумарного по Україні	Компонентна структура ПРП, %					x' - y'	I
		мінеральні	водні	земельні	лісові і фауністичні	природно-рекреаційні		
Вінницька	3,6	2,1	9,7	79,1	4,0	5,1		
Волинська	1,7	1,0	18,0	55,2	16,6	9,2		
Дніпропетровська	10,9	68,9	4,8	21,3	0,7	4,3		
Донецька	12,3	72,8	4,8	16,8	0,5	5,1		
Житомирська	2,9	5,5	15,9	59,8	13,3	9,5		
Закарпатська	2,5	3,0	31,5	19,4	17,5	28,6		
Запорізька	3,9	20,4	20,1	49,7	1,4	8,4		
Івано-Франківська	2,2	7,5	33,3	24,1	17,7	17,4		
Київська	4,0	3,8	12,3	59,5	6,0	18,4		
Кіровоградська	3,0	10,8	11,9	70,3	2,2	4,8		
Кримська автономія	6,0	10,0	19,3	39,0	2,1	29,6		
Луганська	8,8	73,8	6,8	13,8	1,0	4,6		
Львівська	3,7	22,5	22,7	29,2	11,3	14,3		
Миколаївська	2,9	2,8	23,2	66,7	1,5	5,9		
Одеська	3,7	1,8	11,1	71,8	1,3	13,5		
Полтавська	3,5	11,5	11,0	68,1	4,0	5,4		
Рівненська	1,8	5,0	16,4	55,0	16,4	6,8		
Сумська	2,7	3,4	15,9	65,3	8,7	6,7		
Тернопільська	2,1	1,2	13,6	75,0	4,9	5,3		
Харківська	4,3	14,2	11,4	54,6	4,5	15,3		
Херсонська	2,9	1,6	22,7	67,1	2,2	6,4		
Хмельницька	2,7	3,5	13,8	72,6	4,2	5,9		
Черкаська	3,0	5,8	12,7	67,7	5,5	8,3		
Чернігівська	3,6	10,8	12,9	59,1	7,7	9,5		
Чернівецька	1,3	5,2	18,3	50,0	12,8	13,7		
Всього по Україні	100	28,3	13,1	44,4	4,7	9,5		

2. **Завдання 2.** Знайдіть відповідність між корисними копалинами та їх родовищами:

Вид корисної копалини		Назва родовища
1. Горючі сланці		А. Лопушнянське
2. Нікелеві руди		Б. Великотокмацьке
3. Газ		В. Липовеньківське
4. Нафта		Г. Микитівське
5. Залізні руди		Д. Гринівське
6. Марганцеві руди		Е. Немирівське
7. Ртутні руди		Ж. Лавриківське
8. Сірка		З. Бовтишське
9. Цеоліт		И. Квасівське
10. Мінеральні води		К. Сокирницьке

Завдання 3. Перерахуйте природні об'єкти України, які занесені до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО за даними поточного року.

Практична робота № 3

Тема: Демографічні процеси в Україні

Мета: проаналізувати стан сучасної демографічної ситуації, проаналізувати структуру населення, охарактеризувати рівень урбанізації.

Дидактичне обладнання: Атлас України, обчислювальні прилади

Рекомендована література:

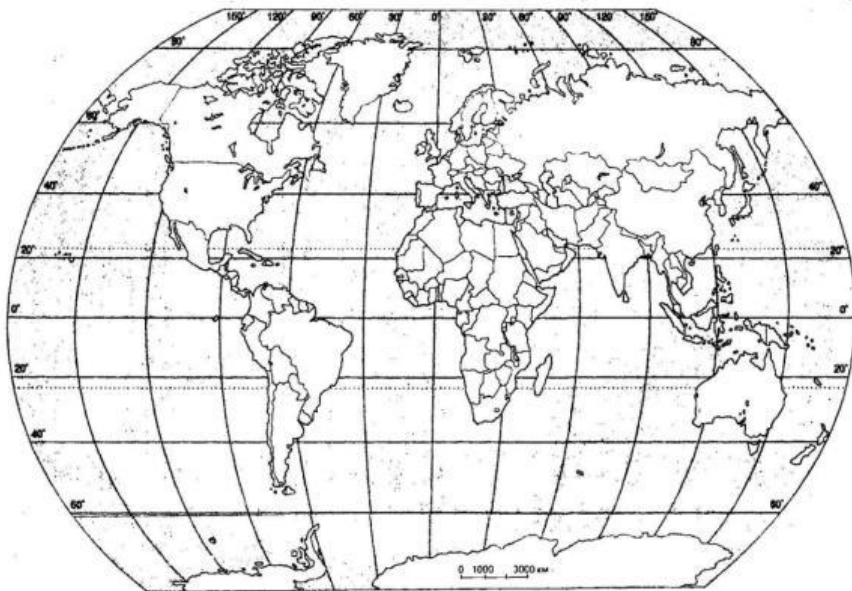
1. Джаман В. О. Регіональні системи розселення: демографічний аналіз. Чернівці : Рута, 2003.
2. Доценко А. І., Зінич В.Т. та ін. Регіональне розселення в Україні: стан та прогноз. К., 2007.
3. Заставецька О. В., Заставецький Б. І., Ткач Д. В. Географія населення України. Тернопіль : ТДПУ, 2003.
4. Стешенко В., Рудницький О., Хомра О., Стефановський А. Демографічні перспективи України до 2026 року. К. : НАН України; Інститут економіки, 1999.
5. Хомра О. У., Ожеван М. А., Петрова Т. П., Нагорний В. І., Примак О. Г. Трудова міграція громадян України. Біла книга. К. : ВПЦ «Київський університет», 2006.
6. Шаблій О. І. Соціально-економічна географія України : навчальний посібник. Львів : Світ, 2000.
7. Шаблій О. І. Основи суспільної географії : підручник для вузів. Львів : Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 2012.
8. Євтух В. Б. Українська діаспора. *Енциклопедія історії України:* Україна. Українці. Кн. 2 / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К. : В-во «Наукова думка», 2019. 842 с. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=2.22> (дата звернення: 06.04.2021).

Завдання 1. Дайте короткі відповіді на запитання. Користуйтеся даними сайту Державної служби статистики (ukrstat.gov.ua). А для міжнародних порівнянь – сайтом Всесвітньої книги фактів ЦРУ - The World Factbook (<https://www.cia.gov/the-world-factbook/>).

1. Яка чисельність наявного та постійного населення України була станом на 01 січня поточного року?
2. Яке місце за кількістю населення в Європі та в світі посідала Україна станом на 01 січня поточного року?
3. Назвіть головні причини депопуляції населення в Україні.

4. Яка середня густина населення України станом на 01 січня поточного року?
5. Яке місце займає Україна за густотою населення в порівнянні з іншими країнами світу станом на 01 січня поточного року?
6. Назвіть області України з найбільшою та найменшою густотою населення?
7. До якої мовної групи і мовної сім'ї належать українці?
8. Назвіть міста-мільонери України станом на 01 січня поточного року.

Завдання 2. На контурній карті світу позначте країни, де мешкають найбільші діаспори українців. Стрілками вкажіть сучасні напрями зовнішньої міграції українського населення. Користуйтеся даними статистичних щорічників та сайтом Державної служби статистики www.ukrstat.gov.ua для визначення сучасних напрямів міграції. Також користуйтеся матеріалами для виконання завдання 2, що наведені нижче.

Умовні позначення:

Рис. 3.1. Контурна карта світу

Матеріали для виконання Завдання 2

Українська громада в країнах світу. URL:

<https://turkmenistan.mfa.gov.ua/zakordonna-ukrayinci/ukrayinska-gromada-v-krayinah-svitu> (доступ 26 лютого 2020 року)

В історії формування сучасної української діаспори простежуються чотири хвилі масового переселенського руху з України.

Перша хвиля еміграції з України (остання чверть XIX ст. - початок Першої світової війни) була зумовлена переважно соціально-економічними причинами.

Другий масовий відтік частини населення за межі своєї батьківщини припав на період між двома світовими війнами і був викликаний соціально-економічними та політичними обставинами.

Друга світова війна та її наслідки викликали третю хвилю масової української еміграції, майже винятково політичну.

Четверта хвиля міграції припала на кінець XX ст. і мала, передусім, соціально-економічний характер.

Протягом останніх років еміграційний потік з України до деяких країн (зокрема, Канади та США) якісно змінився: дедалі більше зростає частка науково-технічної інтелігенції (як правило, це фахівці в таких галузях, як системний аналіз, програмування, біологія, нові матеріали, комп'ютеризація тощо).

З розпадом СРСР і утворенням на його просторах нових суверенних держав, українські етнічні меншини, сформовані в цих країнах внаслідок переміщення трудових ресурсів при тоталітарному режимі, перейшли на становище закордонних. Виникло, по суті, нове соціальне явище – східна українська діаспора.

Внаслідок міждержавних територіальних поділів XX століття частина українського етносу опинилася за межами України. Ця категорія закордонних українців належить до автохтонних національних меншин низки країн Європи (Польща, Словаччина, Білорусь, Румунія, Придністровський регіон Молдови, прикордонні області Російської Федерації).

Нині число осіб українського походження, які проживають за межами України, за приблизними підрахунками становить від 12-ти до 20-ти мільйонів.

Найбільше закордонних українців проживає в Російській

Федерації. За результатами Всеросійського перепису 2010 року їх чисельність складає 1,93 млн. осіб зі статусом громадян РФ, які ідентифікують себе як етнічні українці. Проте, згідно з неофіційною статистикою, чисельність української меншини в Росії сягає понад 10 млн. осіб. Так, ще кілька років тому російські демографи публічно декларували факт проживання в країні близько 8-10 млн. російських громадян українського походження.

За даними останнього перепису населення, що пройшов у 2006 році, в Канаді проживає 1 209 085 осіб українського походження, причому у 300 590 з них – обоє батьків є українцями, а у 908 495 – один з батьків є українцем. Порівняно з переписом 2001 року кількість осіб українського походження, що проживають в Канаді, зросла на 138 025 осіб або на 0,26%.

Чисельність осіб українського походження в США, згідно даних офіційної статистики, сягає 892992 особи. Проте деякі американські демографи вважають, що реальне число представників українського етносу в США - понад 1,5 млн. осіб.

Серед країн проживання найбільших українських громад зарубіжжя – Бразилія (500 тисяч), Казахстан (333 тисячі), Молдова (477 тисяч), Аргентина (250-300 тисяч), Білорусь (159 тисяч), Німеччина (123,3 тисяч), Узбекистан (близько 87 тисяч).

Чисельні українські громади проживають також у Румунії (згідно з результатами останнього перепису населення (2011 р.) на території Румунії проживають 51,7 тис. етнічних українців), Латвії (45,69 тисяч), Польщі (49 тисяч), Великій Британії (за неофіційною статистикою близько 30 тисяч), Азербайджані (за офіційними даними 29 тисяч, за неофіційними - не більше 15 тисяч), Естонії (22 тисячі), Франції (близько 30 тисяч), Киргизстані (22,9 тисяч), Туркменістані (за офіційними даними близько 23 тисяч, за неофіційними - не більше 14 тисяч), Чехії (понад 22 тисячі), Литві (22 тисячі), Сербії і Чорногорії (понад 20 тисяч), Австралії (38,8 тисяч), Австрії (близько 12 тисячі), Словаччині (7,43 тисяч), Парагваї (10-12 тисяч), Грузії (7 тисяч), Угорщині (понад 8 тисяч), Боснії і Герцеговині (близько 5 тисяч), Хорватії (4 тисячі), Таджикистані (понад 3 тисячі), Болгарії (1,8 тисяч), Вірменії (1,6 тисяч), Чилі (близько 1 тисячі).

Водночас, велика кількість українських громадян – представників української тимчасової трудової міграції зосереджена в Іспанії (86 тисяч), Португалії (близько 42 тисяч),

Греції (понад 32 тисячі) та інших державах.

Порівняно з іншими світовими діаспорами, українські громади мають найбільшу кількість різних громадських об'єднань (за приблизними підрахунками – близько 3 тисяч). Найбільше їх у Канаді – майже тисяча осередків: політичних, культурно-освітніх, професійних (об'єднання лікарів, учителів, інженерів, адвокатів), жіночих, молодіжних тощо.

Авторитетною міжнародною українською організацією є Світовий Конгрес Українців (СКУ), який об'єднує близько 300 громадських організацій закордонних українців з більше, ніж 30 країн світу.

Міжнародними об'єднаннями є також Європейський конгрес українців (представляє інтереси українських громад у 23 країнах, здебільшого в Центральній та Східній Європі), Світова федерація українських жіночих організацій, а також Світова федерація українських лемківських об'єднань.

Основним координаційним органом світового українства є Українська Всесвітня Координаційна Рада (УВКР), створена українськими громадськими організаціями з України та з-за кордону в 1992 р. За статутом УВКР є міжнародною спілкою об'єднань громадян, діяльність якої поширюється на територію України та інших держав.

У низці держав Східної і, частково, Центральної Європи, а також у країнах Балтії політико-правовий статус української громади закріплено законодавчо як національної меншини. Це забезпечує державну підтримку зусиль місцевих українських громад щодо збереження своєї національної самобутності, здобуття освіти й інформації рідною мовою тощо. У країнах, де українська громада не має статусу національної меншини, забезпечення її національно-культурних потреб є справою бажання та організаційних зусиль етнічних українців, які проживають у цих країнах.

Питання задоволення національно-культурних потреб українців за кордоном є предметом двосторонніх міждержавних переговорів на всіх рівнях. З року в рік збільшується число двосторонніх угод, які передбачають реалізацію культурно-освітніх та інших запитів української діаспори. Створюються двосторонні змішані міжурядові комісії з питань забезпечення прав національних меншин.

Матеріали для виконання завдання 2

Таблиця 2.2

Українська діаспора

Країна	Чисельність, осіб Вказано рік актуальної інформації	Місця компактного проживання та чисельність, осіб
Росія	1928 тис. ⁽²⁰¹⁰⁾	Москва (154 тис.), Московська область (120 тис.), Ханті-Мансійський АО (91 тис.), Краснодарський край (84 тис.), Ростовська область (78 тис.), Башкортостан (40 тис.), Приморський край (50 тис.)
Канада	1209 тис. ⁽²⁰⁰⁶⁾	Провінції Онтаріо (336 тис.), Альберта (332 тис.), Британська Колумбія (198 тис.), Манітоба (167 тис.), Саскачеван (129 тис.), Квебек (32 тис.)
США	930 тис. ⁽²⁰¹⁶⁾	Штати Пенсильванія (115 тис.), Нью-Йорк (131 тис.), Каліфорнія (98 тис.), Нью-Джерсі (70 тис.), Іллінойс (50 тис.), Огайо (49 тис.), Мічиган (42 тис.)
Бразилія	~ 500 тис. ⁽²⁰⁰⁹⁾	Штат Парана (400 тис., в тому числі Прудентополіс 38 тис. (75 %), Куритиба 33 тис., Уніао-да-Віторія 26 тис.)
Молдова (без Придністров'я)	282 тис. ⁽²⁰⁰⁴⁾	Кишинів (59,0 тис.), Бельці (30,3 тис.), Бричанський (19,9 тис.), Окницький (17,4 тис.), Єдинецький (16,1 тис.), Ришканський (15,6 тис.) райони.
Казахстан	333 тис. ⁽²⁰¹⁰⁾	Костанайська (84,8 тис.), Карагандинська (50,0 тис.), Павлодарська (40,1 тис.), Акмолинська (38,4 тис.), Північно-Казахстанська (29,8 тис.) області.
Аргентина	~ 300 тис.	Провіції: Буенос-Айрес (100 тис.), Місьйонес (55 тис.), Чако (30 тис.)

Молдова (Придністров'я)	160 тис. ⁽²⁰⁰⁴⁾	Тирасполь (52,5 тис.), Рибницький (37,6 тис., 45,4 %), Слободзейський (20,8 тис.) райони, м.Бендери (18,7 тис.), Кам'янський район (11,6 тис., 42,6 %)
Білорусь	159 тис. ⁽²⁰⁰⁹⁾	Берестейська (40,0 тис.), Гомельська (30,9 тис.) області, Мінськ (27,4 тис.)
Чехія	53 253 ⁽²⁰¹¹⁾	Прага, Пльзень, Карлови Вари, Брно, Млада Болеслав
Румунія	51 тис. ⁽²⁰¹¹⁾	Повіти Марамуреш (31,2 тис.), Тіміш (6,0 тис.), Сучава (5,7 тис.), Караш-Северін (2,6 тис.) — 2011 р. Комуни Руська Поляна 9,7 тис. (97 %), Кривий 4,7 тис. (98 %), Рускова 4,6 тис. (94 %), Вишня Рівня 3,7 тис. (96 %), Балківці 2,4 тис. (70 %), Ремета 2,2 тис. (89 %) — 2002 р.
Португалія	48 тис. ⁽²⁰¹¹⁾	Округи Лісабон (13,0 тис.), Фару (9,2 тис.), Лейрія (5,0 тис.) — насправді в Португалії значно більше!
Латвія	46 тис. ⁽²⁰¹¹⁾	Рига (22,7 тис.), Ліепая (3,6 тис.), Даугавпілс (1,8 тис.), Вентспілс (1,7 тис.)
Польща	38 — 51 — 62 тис. ⁽²⁰¹¹⁾	Воеводства Вармінсько- Мазурське (13,4 тис.), Мазовецьке (6,6 тис.), Західнопоморське (5,0 тис.), Поморське (4,2 тис.), Підкарпатське (4,1 тис.), Нижньосілезьке (3,7 тис.)
Франція	~ 35 тис.	Іль-де-Франс
Естонія	23 тис. ⁽²⁰¹¹⁾	Гар'юмаа (14 тис. , в тому числі Таллінн 12 тис.), Іда-Вірумаа (3 тис.) тис.
Киргизстан	11 тис. ⁽²⁰¹⁸⁾	Чуйська область (5,2 тис.), Бішкек (4,8 тис.)
Азербайджан	22 тис. ⁽²⁰⁰⁹⁾	Баку (21,0 тис.)
Німеччина	~ 20 — 40 тис.	Баварія, Баден-Вюртемберг,

		Гессен, Північний Рейн-Вестфалія, Нижня Саксонія.
Литва	16 тис. ⁽²⁰¹¹⁾	Вільнюс (7,2 тис.), Клайпеда (4,7 тис.), Каунас (1,9 тис.)
Австралія	~ 14 — 34 тис.	Мельбурн, Сідней
Велика Британія	~ 12 — 30 тис.	Лондон, Манчестер, Ноттінгем
Туркменістан	~ 10 тис. ⁽²⁰¹⁰⁾	Ашгабат
Словаччина	7 — 41 тис. ⁽²⁰¹¹⁾	Краї Пряшівський (6,8 — 27,9 тис.), Кошицький (2,0 — 4,0 тис.) (2001)
Грузія	7 — 9 тис. ⁽²⁰⁰²⁾	Грузія: Тбілісі (3,3 тис.), Батумі (0,8 тис.), Руставі (0,4 тис.). Абхазія: Сухумі (0,7 тис.), Гагра (0,6 тис.)
Норвегія	7700	Місцями компактного проживання українців можна вважати регіони навколо найбільших міст Норвегії – Осло, Бергена, Ставангера, Трондхейма
Австрія	~ 6 тис.	Відень
Сербія	5 — 19 тис. ⁽²⁰¹¹⁾	Воєводина (4 — 18 тис.)
Парагвай	5-8 тис.	Енкарнасіон, Колонії Фрам, Сандова, Нова Волинь, Богданівка, Тарасівка.
Бельгія	~ 5 тис.	Середня і Східна Бельгія.
Боснія та Герцеговина	4 тис. (1991)	Муниципалітети Прнявор (1,3 тис.), Предор (0,8 тис.), Баня-Лука (0,6 тис.)
Фінляндія	~ 3 — 4 тис. ⁽²⁰¹⁵⁾	Турку, Сейніяюкі, Тампере, Гельсінкі
Угорщина	~ 3 тис.	Будапешт
Уругвай	2 — 10 тис.	Департаменти Монтевідео, Сан-Хосе, Пайсанду.
Болгарія	2 — 5 тис. ⁽²⁰¹¹⁾	Софія, Пловдів, Бургас, Варна
Хорватія	2 — 4 тис. ⁽²⁰⁰¹⁾	Вуковарсько-Сремська (0,5 – 1,8 тис.), Сісацько-Мославінська (0,3 тис.) жупанії.
Венесуела	~ 3 тис.	Каракас, Валенсія, Маракан.
Вірменія	2 тис. ⁽²⁰⁰¹⁾	м.Єреван (0,9 тис.), марзи Ширак (0,2 тис.), Лорі (0,1 тис.)

Джерело: складено за Завьялов А. В. Социальная адаптация украинских иммигрантов : монография. Иркутск : Изд-во ИГУ, 2017. 179 с.

Практичні роботи № 4-5

Тема: Спеціалізація національного господарського комплексу України

Мета: Навчитися визначати тип галузевої структури господарства країни, регіону.

Дидактичне обладнання: обчислювальні прилади

Завдання 1. За даними про ВВП 2020 року (Таблиця 4.5) визначити тип галузевої структури національного господарського комплексу України. Скористайтеся методичними вказівками до завдання..

Методичні вказівки до завдання 1:

Для виконання завдання необхідно здійснити такі кроки:

- Згрупувати у таблиці 4.1 види економічної діяльності на такі, які належать до сфери матеріального виробництва і до сфери нематеріального виробництва (сфери послуг). Дані брати з Таблиці 4.5. Визначити тип галузевої економіки України.

- Згрупувати види економічної діяльності на такі, які належать до первинного, вторинного та третинного сектору. Визначити тип галузевої економіки України за цим критерієм.

Короткі висновки про виконане завдання 1 та результати обчислень оформіть у таблицях 4.1-542, поданих нижче:

Таблиця 4.1

Галузі, що належать до сфери матеріального виробництва: (вписати тут)	Їхня загальна частка: (вписати тут)
Галузі, що належать до сфери нематеріального виробництва (сфери послуг): (вписати тут)	Їхня загальна частка: (вписати тут)
Тип галузевої економіки: (вписати тут)	

Таблиця 4.2

Галузі, що належать до первинного сектору: (вписати тут)	Їхня загальна частка: (вписати тут)
Галузі, що належать до вторинного сектору: (вписати тут)	Їхня загальна частка: (вписати тут)
Галузі, що належать до третинного сектору: (вписати тут)	Їхня загальна частка: (вписати тут)
Тип галузевої економіки: (вписати тут)	

Завдання 2. Визначити галузі спеціалізації України за даними матеріалів до практичної роботи, а саме Таблиці 4.5. *Ознайомтеся із методичними вказівками перед тим, як приступити до виконання завдання 2.* Виконайте завдання 2 і оформіть аналогічно у табличній формі до Таблиці 4.4. Зробіть письмові висновки про галузі спеціалізації по таблиці, яку отримаєте в результаті обчислень.

Методичні вказівки до завдання 2:

Розглянемо обчислення на прикладі умовних даних для визначення галузей спеціалізації промисловості (Таблиця 4.3).

Існує кілька методів визначення галузей спеціалізації.

1-й метод. Візуальний

Візуально за показниками обсягу виробництва, чисельності зайнятих, обсягом основних виробничих фондів можна виділити 1, 2, 3, 4 галузі спеціалізації. Який варіант кращий – залежить від вибору дослідника. Загальноприйнятого критерію „порогу галузі спеціалізації” не існує, він обирається дослідником довільно. У нашому прикладі – це 10%.

2-й метод. За середньогалузевим відсотком

Обчислюємо середню частку галузі:

$$Q=100\%/n=100\%/12=8,3\%$$

n – кількість галузей

За цим методом поріг галузі спеціалізації 8,3%. Всі галузі, частка яких вища за даний показник, є галузями спеціалізації.

3-й метод. За середньозваженим рангом.

Визначаємо середньозважений ранг за формулою:

$$\tilde{R} = \frac{\sum d_i R_i}{\sum d_i} = 363/100 \approx 4$$

Отже, перші чотири за рангами галузі будуть галузями спеціалізації.

Таблиця 4.3

Приклад виконання завдання 2 (дані умовні)

Галузь	Частка галузі, di	1-й метод	2-й метод	3-й метод		
				ранг галузі, Ri	diRi	галузі спеціалізації
Промисловість	100					
Добувна	9,7	-	+	5	48,5	
Харчова промисловість та перероблення сільськогосподарських продуктів	16,6	+	+	3	49,8	+
Легка промисловість	1,4	-	-	11	15,4	
Виробництво деревини та виробів з деревини	0,7	-	-	12	8,4	
Целюлозно-паперова промисловість; видавничі справи	2,4	-	-	10	24	
Виробництво коксу та продуктів нафтопереробки	4,9	-	-	7	34,3	
Хімічна та нафтохімічна промисловість	6,0	-	-	6	36	
Виробництво інших неметалевих мінеральних виробів	2,7	-	-	8	21,6	
Металургія та оброблення металу	18,0	++	+	2	36	+
Машинобудування	10,2	+	+	4	40,8	+
Інші галузі обробної промисловості	2,6	-	-	9	23,4	
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	24,8	+++	+	1	24,8	+

Приклади застосування даних методів представлені й на варіанті визначення спеціалізації національного господарства України у Таблиці 4.4. Виконайте завдання 2 аналогічно і оформіть у табличній формі, але за вихідними даними Таблиці 4.5. Підсумки обчислень подайте у таблиці, яку сформуєте за зразком таблиці 4.4.

Таблиця 4.4

**Визначення галузей спеціалізації
національного господарства України**

Галузь	Частка галузі, di	1-й метод	2-й метод	3-й метод		
				ранг галузі, Ri	diRi	галузі спеціалізації
Сільське, лісове та рибне господарство	9,3	++	+	3	27,9	
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	4,5			8	36	+
Переробна промисловість	10,1	++	+	2	20,2	
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	2,9			12	34,8	
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	0,4			19	7,6	
Будівництво	2,9			13	37,7	+
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	13,9	+++	+	1	13,9	
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	6,3	+		6	37,8	+

Продовження табл. 4.4

Тимчасове розмішування й організація харчування	0,6			17	10,2	
Інформація та телекомунікації	5,0			7	35	
Фінансова та страхова діяльність	3,2			11	35,2	
Операції з нерухомим майном	6,4	+	+	5	32	
Професійна, наукова та технічна діяльність	3,3			10	33	
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1,4			15	21	
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	7,2	+	+	4	28,8	
Освіта	4,3			9	38,7	+
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	2,7			14	37,8	+
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,5			18	9	
Надання інших видів послуг	0,8			16	12,8	

Матеріали для виконання завдання 2

Таблиця 4.5

**Валовий внутрішній продукт виробничим методом
у 2020 році**

	Код за КВЕД- 2010	У фактичних цінах	
		млн. грн	% до підсумку
Валовий внутрішній продукт		4194102	100,0
Валова додана вартість:			
Сільське, лісове та рибне господарство	A	388726	9,3
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	B	190343	4,5
Переробна промисловість	C	425067	10,1
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	D	122752	2,9
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	E	16451	0,4
Будівництво	F	120274	2,9
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	G	585344	13,9
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	H	262408	6,3
Тимчасове розміщування й організація харчування	I	26907	0,6
Інформація та телекомунікації	J	208427	5,0
Фінансова та страхова діяльність	K	132683	3,2
Операції з нерухомим майном	L	267661	6,4
Професійна, наукова та технічна діяльність	M	136832	3,3
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	N	59356	1,4
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	O	303059	7,2
Освіта	P	180980	4,3
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	Q	113280	2,7
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	R	22803	0,5
Надання інших видів послуг	S,T	33875	0,8
Податки на продукти		606560	14,5
Субсидії на продукти		-9686	-0,2

Практична робота № 6

3. Тема: **Металургійний комплекс України, машинобудівний комплекс України: особливості територіальної та галузевої структури**

Мета: поглибити знання про галузеву структуру та територіальну організацію металургійного комплексу України і машинобудівного комплексу України

Дидактичне обладнання: обчислювальні прилади, атласи

Рекомендована література:

1. Немець Л. М., Заволока Ю. Ю. Економічна і соціальна географія України : навчально-методичний комплекс. Харків, 2009.
2. Паламарчук М. М., Паламарчук О. М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії. К., 1998.
3. Шаблій О. І. Соціально-економічна географія України: Навчальний посібник. Львів : Світ, 2000.
- 4.

5. **Завдання 1.** Заповнити таблицю 6.1 «Фактори розміщення підприємств чорної металургії», визначити бальним способом вплив фактора (3 – вирішальний вплив; 2 – суттєвий вплив; 1 – слабкий вплив; 0 – відсутній вплив) та зробити висновки стосовно принципів розміщення підприємств чорної металургії.

6. Таблиця 6.1

7. Фактори розміщення підприємств чорної металургії

Види металургійного виробництва	Фактори розміщення			
	Сировинний	Грудовий	Паливно-енергетичний	Споживчий
Залізорудне виробництво	3	1	2	0
Коксохімічна промисловість				
Доменне виробництво				
Електрометалургія				
Феросплавна промисловість				
Вторинна металургія				

Завдання 2. Розв'язати задачі:

1) Для виплавки 1 т. Al на металургійному комбінаті витрачається 2 т. глинозему, а для виплавки 1 т. глинозему – 5 т. нефелінів або 3 т. бокситів. Скільки потрібно витратити для виплавки 50 т. алюмінію бокситів і нефелінів?

2) Підрахуйте річну та добову необхідність в потягах та вагонах металургійного комбінату, якщо для виробництва 1 тони сталі необхідно: 1,5 т. залізної руди, 350 кг. металобрухту, 2 т. коксівного вугілля, 0,5 т. флюсових вапняків, 0,1 т. марганцевої руди, 40 тон води. Річна потужність комбінату – 6 млн. тон. У вагоні – 50 тон, у потязі 40 вагонів.

8. **Завдання 3.** Заповнити таблицю 6.2 «Форми організації та фактори розміщення основних центрів машинобудування»

9.

10. Таблиця 6.2

11. Форми організації та фактори розміщення основних центрів машинобудування

Райони машинобудування	Спеціалізація	Чинники розміщення та форми організації виробництва	Головні центри виробництва	Основні проблеми розвитку
1. Харківський (Харківська, Полтавська, Сумська обл.)				
2. Донбаський (Донецька, Луганська обл.)				
3. Придніпровський (Дніпропетровська, Кіровоградська, Запорізька обл.)				
4. Центральний (Київська,				

Райони машинобудування	Спеціалізація	Чинники розміщення та форми організації виробництва	Головні центри виробництва	Основні проблеми розвитку
Чернігівська, Житомирська, Черкаська обл.)				
5. Західний (Львівська, Івано- Франківська, Волинська, Рівненська, Закарпатська обл.)				
6. Подільський (Вінницька, Хмельницька, Тернопільська, Чернівецька обл.)				
7. Південний (Одеська, Миколаївська, Херсонська обл. АР Крим)				

Практична робота № 7

Тема: Особливості розвитку хімічного комплексу України

Мета: проаналізувати особливості розвитку та розміщення підприємств хімічного комплексу України, оцінити передумови для їх подальшого розвитку, визначити вплив галузей на екологічний стан регіонів та України в цілому.

Дидактичне обладнання: атласи

Рекомендована література:

1. Немець Л. М., Заволока Ю. Ю. Економічна і соціальна географія України : навчально-методичний комплекс. Харків, 2009.
2. Паламарчук М. М., Паламарчук О. М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії. К., 1998.
3. Клименко В. Л. Экономика химической промышленности. Л. : Химия, 1990.
4. Шаблій О. І. Соціально-економічна географія України : навчальний посібник. Львів : Світ, 2000.

Завдання 1. Оцінити вплив різних чинників на розміщення хімічного виробництва (3 – вирішальний вплив; 2 – суттєвий вплив; 1 – слабкий вплив; 0 – відсутній вплив). Заповнити таблицю 6.3. Зробити висновок.

12. Таблиця 6.3

Чинники розміщення галузей хімічного виробництва

Галузь хімічного виробництва	Чинники розміщення			
	Сировинний	Паливно-енергетичний	Водний	Споживчий
Азотні добрива				3
Фосфатні добрива				3
Калійні добрива	3			2
Сірчана кислота	3			
Кальцинована сода				
Каустична сода				
Синтетичний каучук				
Шинна промисловість				
Хімічні волокна і нитки				
Синтетичні смоли та пластмаси				
Гумова промисловість				

***Індивідуальне завдання
(за бажанням студента)***

Підготувати реферативне повідомлення на обрану тему:

1. Екологічні проблеми в районах хімічної промисловості України.
2. Фармацевтична промисловість України.
3. Перспективи розвитку хімічної промисловості в Україні.

Практична робота № 8

Тема: Агропромисловий комплекс (АПК) України.

Мета: проаналізувати особливості територіальної організації АПК, проаналізувати спеціалізацію АПК.

Дидактичне обладнання: атласи, ПК з програмним забезпеченням для побудови діаграм, або приладдя для побудови діаграм від руки

Завдання 1. Побудувати кругові діаграми за даними про виробництво продукції сільського господарства у господарствах всіх категорій (табл. 9.1) та визначити співвідношення між двома традиційними галузями сільського господарства України у 2010 та 2019 роках. Зробити висновок, чи змінилося співвідношення між галузями?

Таблиця 9.1

Продукція сільського господарства¹

(у постійних цінах 2016 року; мільйонів гривень)

Роки	Господарства усіх категорій			У тому числі					
				підприємства			господарства населення		
	продукція сільського господарства	з неї		продукція сільського господарства	з неї		продукція сільського господарства	з неї	
		продукція рослинництва	продукція тваринництва		продукція рослинництва	продукція тваринництва		продукція рослинництва	продукція тваринництва
2010	467474,7	329646,3	137828,4	256806,0	200914,6	55891,4	210668,7	128731,7	81937,0
2011	561904,6	424371,8	137532,8	329373,4	270987,4	58386,0	232531,2	153384,4	79146,8
2012	539990,6	395765,4	144225,2	309819,8	246705,8	63114,0	230170,8	149059,6	81111,2
2013	613429,4	463558,5	149870,9	373437,8	304891,9	68545,9	239991,6	158666,6	81325,0
2014	626925,1	477747,4	149177,7	387744,1	316895,1	70849,0	239181,0	160852,3	78328,7
2015	596832,8	453016,9	143815,9	367738,8	299369,3	68369,5	229094,0	153647,6	75446,4
2016	634433,1	494461,9	139971,2	403244,7	336588,1	66656,6	231188,4	157873,8	73314,6
2017	620475,6	480157,0	140318,6	391015,8	323724,5	67291,3	229459,8	156432,5	73027,3
2018	671294,0	529347,5	141946,5	437998,6	367688,1	70310,5	233295,4	161659,4	71636,0
2019	680982,4	538705,6	142276,8	449806,3	376789,7	73016,6	231176,1	161915,9	69260,2

¹ дані за 2010-2019 роки наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя, а також за 2014-2019 роки без урахування частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Завдання 2. Побудуйте графіки динаміки виробництва продукції сільського господарства підприємствами та господарствами населення. Які фактори, на Вашу думку, сприяють розвитку сільського господарства, а які перешкоджають?

Завдання 3. Визначте за даними табл. 9.2 візуальним методом, які регіони належать до таких, які спеціалізуються на сільському господарстві. Вкажіть назви цих регіонів.

Таблиця 9.2

Частка регіонів у загальному виробництві продукції сільського господарства у 2019 році

	Продукція сільського господарства		Продукція рослинництва		Продукція тваринництва	
	у %	місце ¹	у %	місце ¹	у %	місце ¹
Україна	100,0	х	100,0	х	100,0	х
Вінницька	8,4	1	7,3	1	12,5	1
Волинська	2,4	20	2,1	21	3,7	11
Дніпропетровська	6,2	3	6,1	3	6,6	4
Донецька	3,0	18	2,8	18	3,5	12
Житомирська	4,0	13	4,1	15	3,8	10
Закарпатська	1,3	24	0,8	24	3,1	14
Запорізька	4,0	14	4,4	13	2,4	20
Ів.-Франківська	2,0	22	1,4	22	4,0	9
Київська	6,0	4	5,3	7	8,5	3
Кіровоградська	5,3	7	6,0	5	2,7	18
Луганська	2,1	21	2,5	19	0,8	24
Львівська	3,4	17	3,0	17	4,9	5
Миколаївська	3,8	15	4,3	14	2,1	23
Одеська	4,1	12	4,7	11	2,1	22
Полтавська	6,4	2	6,8	2	4,8	6
Рівненська	2,5	19	2,3	20	2,9	15
Сумська	4,4	10	4,9	10	2,8	16
Тернопільська	3,6	16	3,7	16	3,2	13
Харківська	5,6	6	6,0	4	4,3	8
Херсонська	4,2	11	4,6	12	2,7	19
Хмельницька	5,3	8	5,4	6	4,6	7
Черкаська	5,9	5	5,1	9	9,1	2
Чернівецька	1,5	23	1,3	23	2,2	21
Чернігівська	4,6	9	5,1	8	2,7	17

¹ За даними щодо обсягів виробництва продукції сільського господарства у млн грн.

Практична робота № 9

Тема: Порівняння схем суспільно-географічного районування України.

Мета: виявити особливості різних підходів до суспільно-географічного районування України, визначити особливості та провести порівняльний аналіз наявних схем районування.

Дидактичне обладнання: атласи

Рекомендована література:

1. Інд М. Д., Мезенцев К. В., Тьорло В. О. Регіональна політика в Україні: суспільно-географічний аспект. К., 2004.
2. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку / За ред. З. С. Варналія. К., 2005.
3. Голіков А. П. Економіка України: фактори виробництва, галузева структура, розміщення, тенденції розвитку. Харків, 2005.
4. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку / За ред. З. С. Варналія. К., 2005.
5. Мезенцева Н. І. Суспільно-географічне районування України. К., 2002.
6. Шаблій О. І. Соціально-економічна географія України : навчальний посібник. Львів : Світ, 2000.

Питання для обговорення

13. 1. Що таке територіально-виробничий комплекс? Яка роль ТВК при виділенні економічних районів?
14. 2. Чи можна виділити провідний фактор формування економічних районів на сучасному етапі?
15. 3. Охарактеризуйте схеми соціально-економічного районування території України (за О. І. Шаблієм, М. М. Паламарчуком, Ф. Д. Заставним, М. Д. Пістуном та інші). Які подібні та відмінні риси між ними?

Практичні роботи № 10-11 (4 год.)

Тема: Загальна характеристика суспільно-географічних районів України

Мета: визначити загальний рівень соціально-економічного розвитку суспільно-географічних районів України.

Дидактичне обладнання: атласи

Рекомендована література:

1. Голіков А.П. Стратегія регіонального розвитку. Х.: ХНУ, 2001.
2. Голіков А.П. Економіка України: фактори виробництва, галузева структура, розміщення, тенденції розвитку. Харків, 2005.
3. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку / За ред. З. С. Варналія. К., 2005.
4. Мезенцева Н.І. Суспільно-географічне районування України. К., 2002.
5. Шаблій О.І. Соціально-економічна географія України: Навчальний посібник. Львів: Світ, 2000.

Завдання.

Створити ініціативні групи експертів (по 2-3 особи) з дослідження суспільно-географічного району (обраного самостійно із запропонованого переліку) та представити проведене дослідження у вигляді письмової (електронної) у оформленому відповідно до шаблону файлі-довіді. Один із студентів групи експертів коротко представляє на занятті результати дослідження.

Представлення суспільно-географічного району може відбуватися у вигляді доповіді, дискусії, інтерв'ю, запитань-відповідей, класичної презентації з демонстрацією слайдів тощо.

ПІВНІЧНО-ЗАХІДНИЙ СГР

1. Загальна характеристика суспільно-географічного району

Склад _____

Площа _____

Кількість населення _____

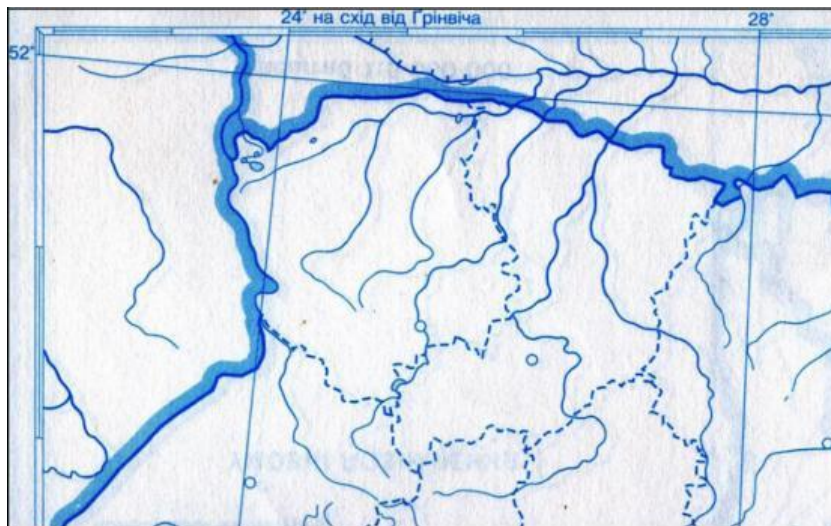
З якими суспільно-географічними районами межує _____

2. ЕГП та ПГП Позитивні риси: _____

Негативні риси: _____

3. Галузі спеціалізації суспільно-географічного району

Мезорайони, вузли, центри (позначити їх на контурній карті)

ЦЕНТРАЛЬНИЙ СГР

1. Загальна характеристика суспільно-географічного району

Склад _____

Площа _____

Кількість населення _____

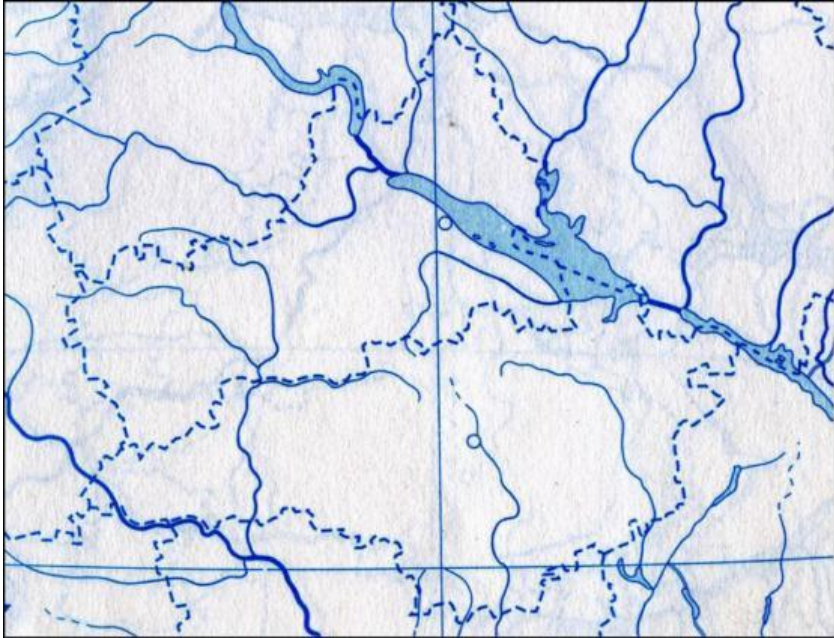
З якими суспільно-географічними районами межує

2. ЕГП та ПГП Позитивні риси:

Негативні риси:

3. Галузі спеціалізації суспільно-географічного району

Мезорайони, вузли, центри (позначити їх на контурній карті)

СТОЛИЧНИЙ СГР

1. Загальна характеристика суспільно-географічного району

Склад _____

Площа _____

Кількість населення _____

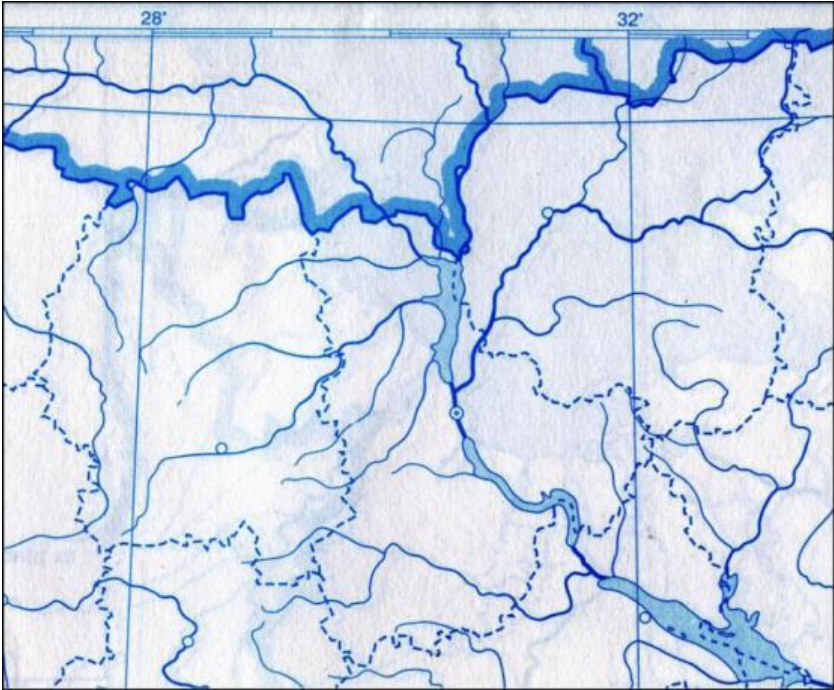
З якими суспільно-географічними районами межує

2. ЕГП та ПГП Позитивні риси:

Негативні риси:

3. Галузі спеціалізації суспільно-географічного району

Мезорайони, вузли, центри (позначити їх на контурній карті)

ПОДІЛЬСЬКИЙ СГР

1. Загальна характеристика суспільно-географічного району

Склад _____

Площа _____

Кількість населення _____

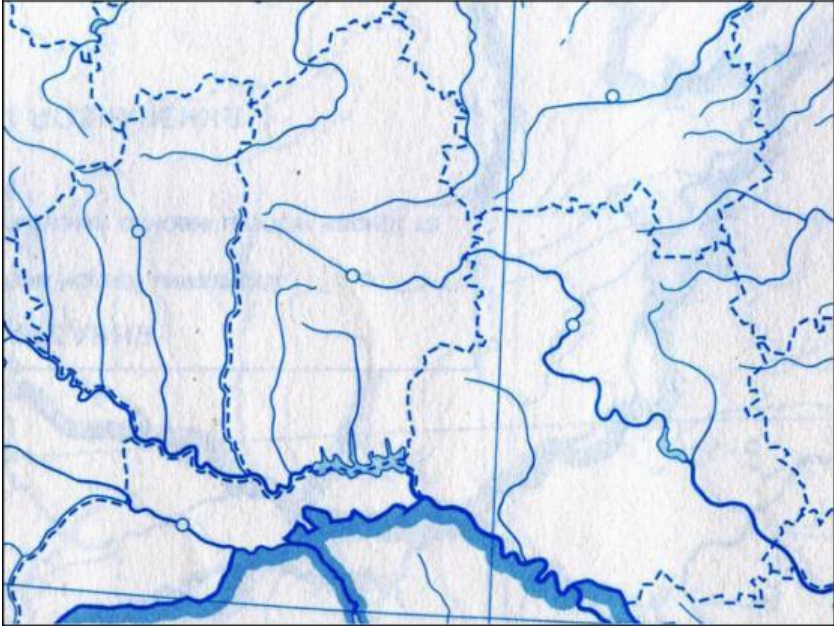
З якими суспільно-географічними районами межує

2. ЕГП та ПГП Позитивні риси:

Негативні риси:

3. Галузі спеціалізації суспільно-географічного району

Мезорайони, вузли, центри (позначити їх на контурній карті)

КАРПАТСЬКИЙ СГР

1. Загальна характеристика суспільно-географічного району

Склад _____

Площа _____

Кількість населення _____

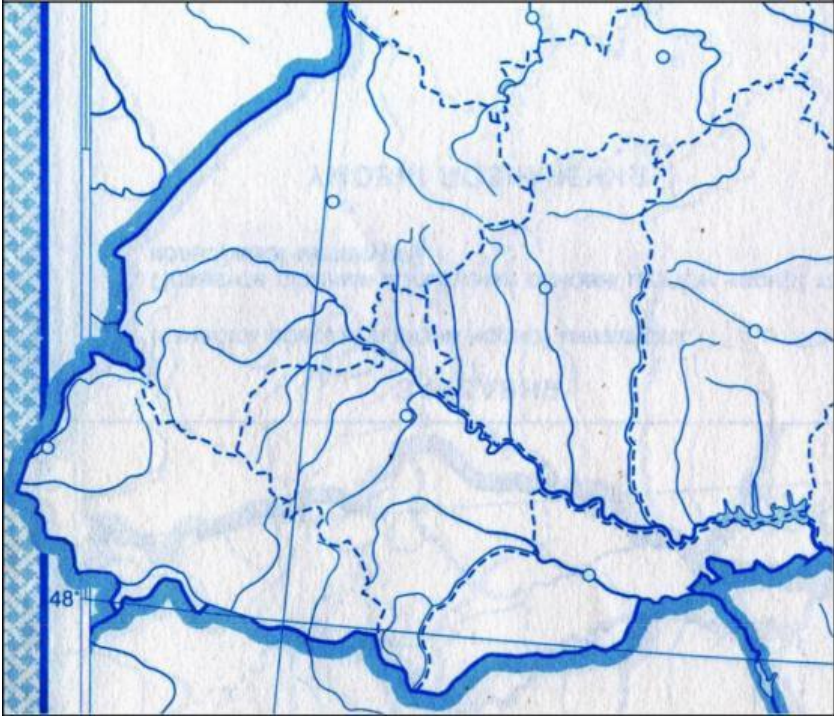
З якими суспільно-географічними районами межує

2. ЕГП та ПГП Позитивні риси:

Негативні риси:

3. Галузі спеціалізації суспільно-географічного району

Мезорайони, вузли, центри (позначити їх на контурній карті)

ПРИЧОРНОМОРСЬКИЙ СГР

1. Загальна характеристика суспільно-географічного району

Склад _____

Площа _____

Кількість населення _____

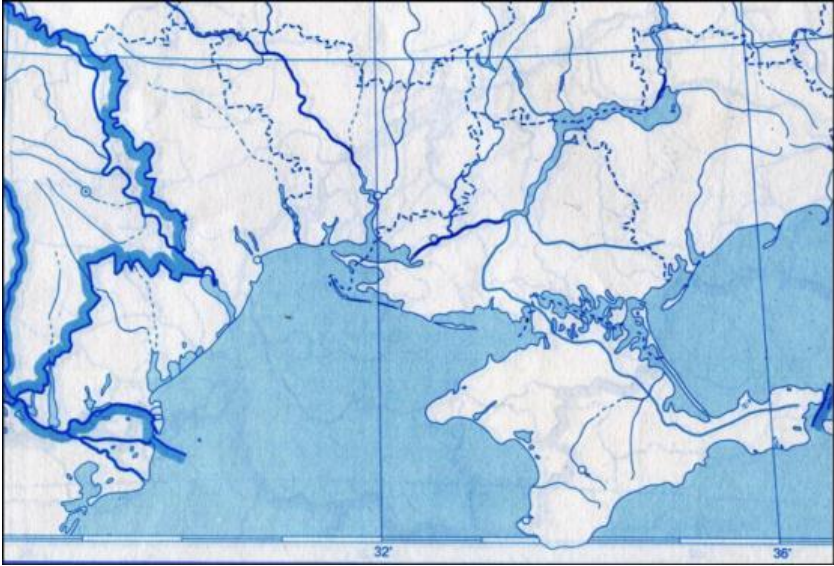
3 якими суспільно-географічними районами межує

2. ЕГП та ПГП Позитивні риси:

Негативні риси:

3. Галузі спеціалізації суспільно-географічного району

Мезорайони, вузли, центри (позначити їх на контурній карті)

ПІВНІЧНО-СХІДНИЙ СГР

1. Загальна характеристика суспільно-географічного району

Склад _____

Площа _____

Кількість населення _____

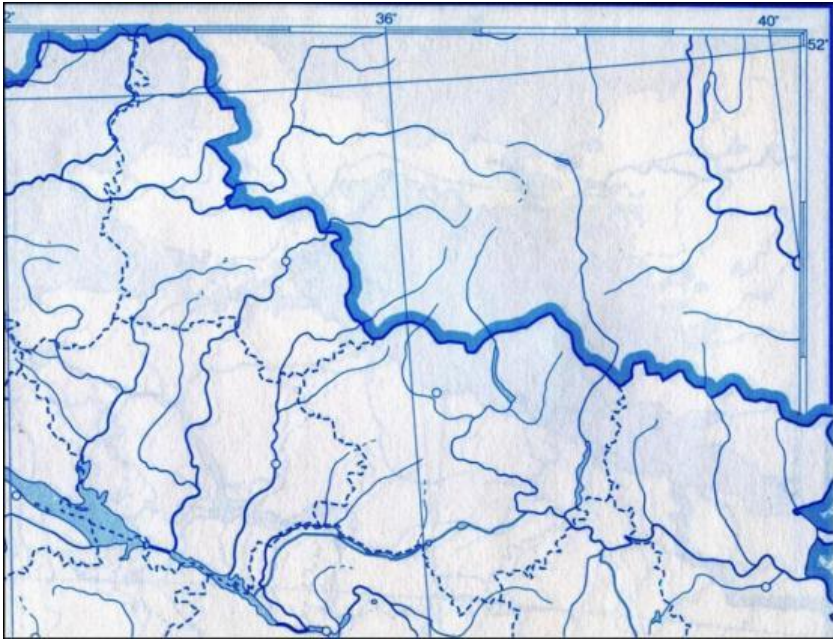
З якими суспільно-географічними районами межує

2. ЕГП та ПГП Позитивні риси:

Негативні риси:

3. Галузі спеціалізації суспільно-географічного району

Мезорайони, вузли, центри (позначити їх на контурній карті)

ПРИДНІПРОВСЬКИЙ СГР

1. Загальна характеристика суспільно-географічного району

Склад _____

Площа _____

Кількість населення _____

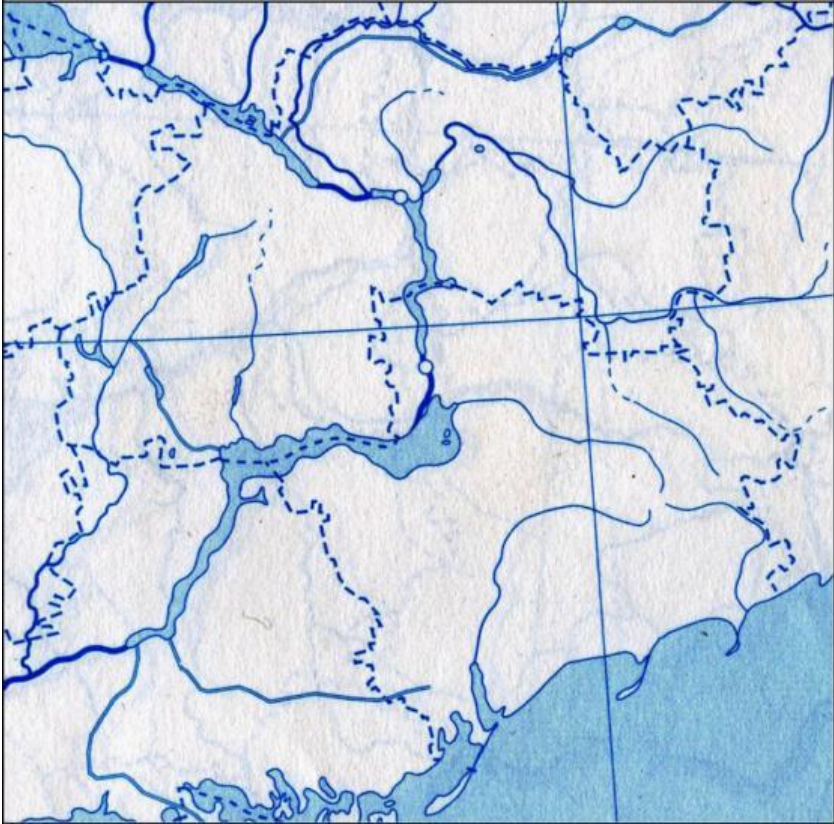
з якими суспільно-географічними районами межує

2. ЕГП та ПГП Позитивні риси:

Негативні риси:

3. Галузі спеціалізації суспільно-географічного району

Мезорайони, вузли, центри (позначити їх на контурній карті)

ДОНЕЦЬКИЙ СГР

1. Загальна характеристика суспільно-географічного району

Склад _____

Площа _____

Кількість населення _____

З якими суспільно-географічними районами межує

2. ЕГП та ПГП Позитивні риси:

Негативні риси:

3. Галузі спеціалізації суспільно-географічного району

Мезорайони, вузли, центри (позначити їх на контурній карті)

Практична робота № 12

Тема: Валовий регіональний продукт в Україні

Мета: визначити територіальні відмінності валового регіонального продукту в Україні.

Дидактичне обладнання: ПК з доступом до Інтернет

Рекомендована література:

1. Голіков А.П. Стратегія регіонального розвитку. Х.: ХНУ, 2001.
2. Голіков А.П. Економіка України: фактори виробництва, галузева структура, розміщення, тенденції розвитку. Харків, 2005.
3. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку / За ред. З. С. Варналія. К., 2005.

Завдання 1. Вибрати за даними сайту Державної служби статистики три регіони-лідери, у яких за підсумками минулого року вироблено найбільший обсяг валового регіонального продукту (ВРП), а також регіони-аутсайтери з найменшим ВРП.

Завдання 2. Встановити регіони, у яких ВРП змінювався найбільше порівняно з попереднім роком за індексом фізичного обсягу ВРП.

Завдання 3. Встановити регіони з найвищим рівнем життя населення та з найнижчим рівнем життя населення за показниками обсягу виробництва ВРП на одного мешканця.

Завдання 4. Побудувати графік динаміки ВРП на одну особу за період 5 останніх років по будь-якому регіону та описати графік.

Практичні роботи № 13-14 (4 год.)

Тема: Рівень соціально-економічного розвитку регіонів України

Мета: визначити регіони в Україні, які є лідерами та аутсайдерами за основними показниками соціально-економічного розвитку .

Дидактичне обладнання: ПК з доступом до Інтернет

Рекомендована література:

1. Голіков А. П. Стратегія регіонального розвитку. Х. : ХНУ, 2001.
2. Голіков А. П. Економіка України: фактори виробництва, галузева структура, розміщення, тенденції розвитку. Харків, 2005.
3. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку / За ред. З. С. Варналія. К., 2005.

Завдання. За даними статистичного онлайн-довідника «Регіони України» з сайту Державної служби статистики ознайомитися з переліком основних показників, за якими можна характеризувати та порівнювати соціально-економічний розвиток регіонів. Саме дані по цих показниках і наведені у матеріалах статистичного збірника у його таблицях 1.3, 1.4, 1.5. Виконати аналітичну записку за цими даними, у якій відобразити такі висновки:

- вказати по три регіони, які характеризуються найвищими та найнижчими показниками соціально-економічного розвитку в Україні за кожним показником,

- відзначити, чи зміни цих показників в даних регіонах йдуть на покращення, чи на погіршення,

- свої висновки підкріплювати числовими даними з матеріалів статистики. Додати власні міркування про причини територіальних відмінностей соціально-економічного розвитку та можливі зміни на найближче майбутнє.

Практична робота № 15

Тема: Рівень розвитку соціальної та транспортної інфраструктури в Україні

Мета: визначити роль і значення транспортної інфраструктури для розвитку господарства України, розглянути її територіальну структуру; встановити особливості територіальної організації соціальної інфраструктури, показати їх вплив на розвиток суспільства.

Рекомендована література:

1. Алексеев А. И., Ковалев С. А. Ткаченко А. А. География сферы обслуживания: основные понятия и методы. Тверь, 1991.
2. Витренко Н. М. Социальная инфраструктура Украины: оценка уровня и перспектив развития. К. : Наукова думка, 1993.
3. Говорун А. Г. Транспорт і навколишнє середовище. К. : Урожай, 1992.
4. Паламарчук М. М., Паламарчук О. М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії. К., 1998.
5. Рибак І. В. Соціальна інфраструктура українського села: зміни, труднощі, проблеми (20 - початок 90-х рр. XX ст.). Київ : Рідний край, 1997.
6. Шаблій О. І. Соціально-економічна географія України : навчальний посібник. Львів: Світ, 2000.

Дидактичне обладнання: атласи, мультимедійний проектор

Питання для обговорення:

1. Схарактеризуйте основні види транспорту України та їх місце у вантажообігу та пасажирообороті.
2. Транс'європейські транспортні коридори, які проходять через територію України.
3. Роль прикордонних транспортно-складських центрів, прикордонних переходів, прикордонних вільних економічних зон (ВЕЗ).
4. Проблеми та перспективи розвитку транспортного комплексу України.
5. Галузева структура, основні завдання і функції сфери послуг, її роль у забезпеченні потреб населення.
6. Особливості територіальної організації обслуговування населення у міській та сільській місцевостях України.

Практична робота № 16

Тема: Зовнішньоекономічна діяльність регіонів України

Мета: визначити особливості зовнішньоекономічної діяльності регіонів України.

Дидактичне обладнання: ПК з доступом до Інтернет

Рекомендована література:

1. Голіков А.П. Стратегія регіонального розвитку. Х.: ХНУ, 2001.
2. Голіков А.П. Економіка України: фактори виробництва, галузева структура, розміщення, тенденції розвитку. Харків, 2005.
3. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку / За ред. З. С. Варналія. К., 2005.

Завдання. За даними розділу 22 статистичного довідника «Регіони України» з сайту Державної служби статистики виконати аналітичну записку щодо зовнішньоекономічної діяльності у довільно обраному регіоні України. Свої висновки підкріплювати числовими даними з матеріалів статистики. У аналітичній записці дати відповіді на такі питання:

- Якими показниками характеризується експорт товарів у обраному регіоні станом на останній вказаний у довіднику рік? Як змінювалися показники упродовж останніх 5 років?

- Якими показниками характеризується імпорт товарів у обраному регіоні станом на останній вказаний у довіднику рік? Як змінювалися показники упродовж останніх 5 років?

- Яким є торгівельний баланс? Що відображає коефіцієнт покриття імпорту експортом товарів у обраному регіоні на останній вказаний у довіднику рік? Як змінювалися показники упродовж останніх 5 років?

- Які товари переважають у структурі експорту регіону на останній вказаний у довіднику рік?

- У які країни найбільше екпортується товарів з регіону?

- Які товари переважають у структурі імпорту товарів регіону на останній вказаний у довіднику рік? З яких країн найбільше імпортується товарів до регіону?

- Якими показниками характеризується експорт послуг у обраному регіоні станом на останній вказаний у довіднику рік? Як змінювалися показники упродовж останніх 5 років?

- Якими показниками характеризується імпорт послуг у обраному регіоні станом на останній вказаний у довіднику рік? Як змінювалися показники упродовж останніх 5 років?

- Яким є коефіцієнт покриття імпорту експортом послуг у обраному регіоні на останній вказаний у довіднику рік? Як змінювалися показники упродовж останніх 5 років?

- Які послуги переважають у структурі експорту регіону на останній вказаний у довіднику рік? У які країни найбільше експортується послуг з регіону?

- Які товари переважають у структурі імпорту послуг регіону на останній вказаний у довіднику рік? З яких країн найбільше імпортується послуг до регіону?

- Чи співпадають у регіоні країни-партнери по експортних та імпортних операціях?

- Чи трапляються випадки, коли одні й ті самі групи товарів та послуг одночасно є і серед тих, які експортуються з регіону, і серед тих, які імпортуються? Чим це можна пояснити?

Зробіть узагальнюючий висновок про проблеми та перспективи міжнародної торгівлі регіону.

Практична робота № 17-18 (4 год.)

Тема: глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року та їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України

Мета: ознайомитися із основними державними документами України щодо сталого розвитку та етапами його досягнення

Дидактичне обладнання: ПК з доступом до Інтернет

Питання для обговорення:

1. Роль і місце України у складі міжнародних організацій.
2. Глобальні проблеми людства та їх прояв на території України.
3. Місце України в міжнародних рейтингах за економічними та соціальними індикаторами.

Завдання 1. Ознайомитися з текстом Указу Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>). Визначитися, які цілі є орієнтирами для розроблення проєктів прогностичних і програмних документів, проєктів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України.

Завдання 2. Ознайомитися із кількома стратегіями розвитку регіонів України на сайті www.minregion.gov.ua Проглянути щонайменше три стратегічні документи. Наприклад, із онлайн-версією «Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року» можна ознайомитися за посиланням на: <https://apryamki-diyalnosti/derzhavna-rehional-na-polityka/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvytku-na-period-do-2027-roku/regionalni-strategiyi-rozvytku-na-period-do-2027-roku/strategiya-rozvytku-rivnenskoji-oblasti-na-period-do-2027-roku/>). Зробити висновки, чи дотримуються регіони цілей сталого розвитку при формуванні стратегічних документів.

Родовища корисних копалин України

I. ПАЛИВНІ КОРИСНІ КОПАЛИНИ

Кам'яне та буре вугілля

Донецький кам'яновугільний басейн

Львівсько-Волинський кам'яновугільний басейн

Дніпровський буровугільний басейн

Родовища:

- Макарівське (Житомирська область)
- Новосілківське (Черкаська область)
- Козацьке (Черкаська область)
- Морозівське (Кіровоградська область)
- Миронівське (Кіровоградська область)
- Семенівсько-Олександрійське (Кіровоградська область)
- Бандурівське (Кіровоградська область)
- Новоолександрівське (Дніпропетровська область)
- Верхньодніпровське (Дніпропетровська область)
- Синельниківське (Дніпропетровська область)
- Оріхівське (Запорізька область)

Буре вугілля

- Новодмитрівське (Харківська область)
- Ільницьке (Закарпатська область)

Горючі сланці

- Бовтиське (Кіровоградська область)

Торф

- Турське (Волинська область)
- Локачинське (Волинська область)
- Жиравичівське (Волинська область)
- Велике Болото (Волинська область)
- Поліське (Волинська область)
- Верба (Рівненська область)
- Кремінне (Рівненська область)
- Морочне (Рівненська область)
- Озерянське (Житомирська область)

- Бучмани (Житомирська область)
- Норинське (Житомирська область)
- Ірпінське (Київська область)
- Трубіж (Київська область)
- Супій (Черкаська область)
- Слоцьке (Чернігівська область)
- Удайське (Полтавська область)
- Єзуцьке (Сумська область)
- Клевенське (Сумська область)

Східний нафтогазоносний регіон

Нафта

- Малодівицьке (Чернігівська область)
- Прилуцьке (Чернігівська область)
- Бугруватівське (Сумська область)
- Козіївське (Харківська область)

Газ

- Талалаївське (Чернігівська область)
- Котелевське (Полтавська область)
- Семенцівське (Полтавська область)
- Абазівське (Полтавська область)
- Чутівське (Полтавська область)
- Машівське (Полтавська область)
- Західнохрещищенське (Полтавська область)
- Медведівське (Харківська область)
- Кегичівське (Харківська область)
- Багатійське (Харківська область)
- Єфремівське (Харківська область)
- Мелихівське (Харківська область)
- Шебелинське (Харківська область)
- Перещепинське (Харківська область)
- Андіяшівське (Сумська область)
- Клинсько-Краснознам'янське (Полтавська область)
- Старобільське (Луганська область)
- Вільхівське (Луганська область)

Нафтогазові родовища

- Скороходівське (Чернігівська область)
- Нинівське (Чернігівська область)
- Гнидінцівське (Чернігівська область)
- Анастасівське (Сумська область)
- Рибальське (Сумська область)
- Качанівське (Сумська область)
- Глинсько-Розбишівське (Полтавська область)
- Лесяківське (Чернігівська область)
- Яблунівське (Полтавська область)
- Радченківське (Полтавська область)
- Опішнянське (Полтавська область)
- Решетняківське (Полтавська область)
- Матвіївське (Полтавська область)
- Тимофіївське (Полтавська область)
- Кременівське (Дніпропетровська область)
- Юліївське (Харківська область)
- Дружилобівське (Харківська область)

Західний нафтогазоносний регіон

Нафта

- Долинське (Івано-Франківська область)
- Старосамбірське (Львівська область)

Газ

- Локачинське (Волинська область)
- Рудківське (Львівська область)
- Залужанське (Львівська область)
- Летнянське (Львівська область)
- Гринівське (Івано-Франківська область)
- Яблунівське (Івано-Франківська область)
- Солотвинське (Закарпатська область)

Нафтогазові родовища:

- Бориславське (Львівська область)
- Північнодолинське (Івано-Франківська область)
- Битків-Бабчинське (Івано-Франківська область)

Південний нафтогазоносний регіон

Нафта

- Східносаратське (Одеська область)

Газові родовища

- Задорненське (АРК)
- Стрілкове (АРК)
- Джанкойське (АРК)
- Голіцинське (Чорне море)
- Штормове (Чорне море)
- Глібовське (АРК)
- Одеське (Чорне море)

II. МЕТАЛЕВІ КОРИСНІ КОПАЛИНИ

Залізні руди

Криворізький залізорудний басейн

- Петровське (Кіровоградська область)
- Першотравневе (Дніпропетровська область)
- Новокриворізьке (Дніпропетровська область)
- Скелюватське (Дніпропетровська область)
- Інгулецьке (Дніпропетровська область)

Кременчуцький залізорудний район

- Кременчуцьке (Полтавська область)
- Лавриківське (Полтавська область)
- Горішне-Плавнинське (Полтавська область)

Білозерський залізорудний район

- Північнобілозерське (Запорізька область)
- Південнобілозерське (Запорізька область)
- Переверзівське (Запорізька область)

Керченський залізорудний басейн

- Ельтиген-Ортельська мульда (АРК)
- Комиш-Бурунська мульда (АРК)
- Баксинське (АРК)
- Гуляйпільське (Запорізька область)

- Куксунгурське (Запорізька область)
- Маріупольське (Донецька область)

Марганцеві руди

- Нікопольське (Дніпропетровська область)
- Великотокмацьке (Запорізька область)
- Чивчинське (Івано-Франківська область)

Титанові руди

- Стемигородське (Житомирська область)
- Іршанське (Житомирська область)
- Малишівське (Дніпропетровська область)
- Самотканське (Дніпропетровська область_

Нікелеві та кобальтові руди

- Липовенківське (Кіровоградська область)
- Капітанівське (Кіровоградська область)
- Деренюське (Кіровоградська область)
- Девладівське (Дніпропетровська область)
- Сухохутівське (Дніпропетровська область)

Алюмінієві руди

- Берегівське (Закарпатська область)
- Високопільське (Дніпропетровська область)
- Смілянське (Черкаська область)
- Калініно-Шевченківське (Донецька область)

Свинцеві та цинкові руди

- Біганське (Закарпатська область)
- Берегівське (Закарпатська область)
- Мужіївське (Закарпатська область)
- Біляївське (Харківська область)

Мідні руди

- Рафалівське (Рівненська область)
- Жиричі (Волинська область)

Поліметалеві руди

- Мужіївське (Закарпатська область)

- Берегівське (Закарпатська область)

Ртутні руди

- Марантош (Закарпатська область)
- Боркут (Закарпатська область)
- Вишківське (Закарпатська область)
- Микитівське (Донецька область)
- Буркутсько-Шаянське (Івано-Франківська область)

Золото

- Сауляк (Закарпатська область)
- Майське (Миколаївська область)
- Юр'ївське (Кіровоградська область)
- Клишківське (Кіровоградська область)
- Сергіївське (Дніпропетровська область)
- Бобринівське (Луганська область)
- Мужіївське (Закарпатська область)
- Балка Широка (Дніпропетровська область)

Уранові руди

- Південне (Миколаївська область)
- Лозуватське (Кіровоградська область)
- Калинівське (Кіровоградська область)
- Мічуринське (Кіровоградська область)
- Центральне (Кіровоградська область)
- Новоколятинівське (Кіровоградська область)
- Ватутинське (Черкаська область)
- Жовтоводське (Дніпропетровська область)

III. НЕМЕТАЛЕВІ КОРИСНІ КОПАЛИНИ

Гірничо-рудна сировина

Графіт

- Буртинське (Хмельницька область)
- Завалівське (Кіровоградська область)
- Троїцьке (Запорізька область)
- Петрівське (Кіровоградська область)

Цеоліти

- Сокирницьке (Закарпатська область)
- Саригач (Закарпатська область)

Озокерит

- Бориславське (Львівська область)

Глина бентонітова

- Торбське (Закарпатська область)
- Черкаське (Черкаська область)
- Григорівське (Донецька область)
- Кудринське (АРК)

Гірничо-хімічна сировина

Апатити

- Новополтавське (Запорізька область)
- Стремигородське (Житомирська область)

Фосфорити

- Жванське (Вінницька область)
- Кролевецьке /Розльотське/ (Чернігівська область)
- Ізюмське (Харківська область)
- Осиківське (Донецька область)

Сірка

- Загайпільське (Івано-Франківська область)
- Немирівське (Львівська область)
- Язівське (Львівська область)
- Роздільське (Львівська область)
- Яворівське (Львівська область)

Калійні солі

- Стебницьке (Львівська область)
- Калуш-Голинське (Івано-Франківська область)

Кам'яна сіль

- Солотвинське (Закарпатська область)
- Роменське (Сумська область)

- Єфремівське (Харківська область)
- Сло'вянське (Донецька область)
- Артемівське (Донецька область)
- Новокарфагенське (Донецька область)
- Північносиваське (АРК)

Нерудна сировина для металургії

Доломіт

- Молоросошське (Закарпатська область)
- Негребівське (Житомирська Область)
- Ямське (Донецька область)
- Оленівське (Донецька область)
- Північношевченківське (Донецька область)
- Новотроїцьке (Донецька область)

Талько-магнезит

- Правдинське (Дніпропетровська область)
- Веселянське (Запорізька область)

Вапняк флюсовий

- Кадиківське (АРК)
- Псилераське (АРК)
- Краснопартизанське (АРК)
- Каракубське (Донецька область)
- Оленівське (Донецька область)
- Новотроїцьке (Донецька область)

Флюорит (плавиковий шпат)

- Бахтинське (Вінницька область)
- Покрова-Криївське (Донецька область)

Пісок формувальний

- Вишнівське (Харківська область)
- Бонтишівське (Харківська область)
- Пологівське (Запорізька область)
- Оріхівське (Запорізька область)

Кварцит

- Овруцьке (Житомирська область)

Глина вогнетривка

- Озерянське (Черкаська область)
- Шостаківське (Кіровоградська область)
- П'ятихатське (Дніпропетровська область)
- Затишнянське (Донецька область)
- Веселіївське (Донецька область)
- Андріївське (Донецька область)
- Новорайське (Донецька область)
- Часовоярське (Донецька область)

Сировина для скляної порцеляно-фаянсової промисловості

Пісок кварцовий

- Великоглибовицьке (Львівська область)
- Папірнянське (Чернігівська область)
- Новоселівське (Харківська область)
- Гусарівське (Харківська область)
- Авдіївське (Донецька область)
- Новомихайлівське (Донецька область)

Каолін

- Купинське (Хмельницька область)
- Судимонтське (Хмельницька область)
- Майдан-Вільське (Хмельницька область)
- Дубровське (Житомирська область)
- Великогадоминецьке (Житомирська область)
- Глухівецьке (Вінницька область)
- Турбівське (Вінницька область)
- Мурзинське (Черкаська область)
- Затишнянське (Донецька область)
- Троянівське (Дніпропетровська область)

Пегматит (польовий шпат)

- Більчаківське 1 (Рівненська область)
- Балка Великого Табору (Запорізька область)
- Гірне (Житомирська область)
- Грузлівське (Житомирська область)

Цементна сировина

Вапняк

- Розвадівське (Львівська область)
- Дубовецьке (Івано-Франківська область)
- Гуменецьке (Хмельницька область)
- Сокирянське (Чернівецька область)
- Загнітківське (Одеська область)
- Єлизаветівське (Одеська область)
- Главанське (Одеська область)
- Новогригорівське (Миколаївська область)
- Бургунське (Херсонська область)

Крейда

- Новгород-Сіверське (Чернігівська область)
- Шебелинське (Харківська область)
- Краматорське (Донецька область)
- Здолбунівське (Рівненська область)

Мергель

- Бахчисарайське (АРК)
- Амвросіївське (Донецька область)
- Межигірсько-Дубовецьке (Івано-Франківська область)

Глина

- Розвадівське (Львівська область)
- Гуменецьке (Хмельницька область)
- Кривинське (Хмельницька область)
- Новгород-Сіверське (Чернігівська область)
- Шебелинське (Харківська область)
- Краматорське (Донецька область)
- Жовтокам'янське (Дніпропетровська область)
- Григорівське (Миколаївська область)
- Шкодовогірське (Одеська область)

Опока

- Балка Мокра (Донецька область)

Облицювальне каміння

Граніт, габро, лабродорит

- Клесівське (Рівненська область)
- Ясногірське (Рівненська область)
- Омелянівське (Житомирська область)
- Головинське (Житомирська область)
- Сліпчицьке (Житомирська область)
- Жижелівське (Вінницька область)
- Тиврівське (Вінницька область)
- Богуславське (Київська область)
- Танське (Черкаська область)
- Новоданилівське (Миколаївська область)
- Кудашівське (Дніпропетровська область)

Мармур

- Великокаменецьке (Закарпатська область)
- Требушанське (Закарпатська область)
- Білгород-Дністровське (Одеська область)

Пісковик

- Застінківське (Тернопільська область)
- Теремовлянське (Тернопільська область)
- Буданівське (Тернопільська область)
- Баницьке (Сумська область)
- Різниківське (Донецька область)

Кольорове та ювелірне каміння

Бурштин

- Клесівське (Рівненська область)
- Вільне (Рівненська область)

Родоніт

- 1.Прелучне (Івано-Франківська область)

Онікс мармуровий

- Калюсик (Хмельницька область)

Топаз, берил, кварц

- Волинське (Житомирська область)

Мінеральні води

- Плосківське (Закарпатська область)
- Полянське (Закарпатська область)
- Синяцьке (Закарпатська область)
- Шаянське (Закарпатська область)
- Сейминське (Закарпатська область)
- Великолюбінське (Львівська область)
- Моршинське (Львівська область)
- Трускавецьке (Львівська область)
- Верховинське (Івано-Франківська область)
- Конопківське (Тернопільська область)
- Новозбручанське (Тернопільська область)
- Збручанське (Хмельницька область)
- Степанське (Рівненська область)
- Хмельницьке (Вінницька область)
- Білоцерківське (Київська область)
- Миронівське (Київська область)
- Миргородське (Полтавська область)
- Березівське (Харківська область)
- Слов'янське (Донецька область)
- Новопокровське (Луганська область)
- Старобільське (Луганська область)
- Лазурне (Запорізька область)
- Кирилівське (Запорізька область)
- Одеське (Одеська область)
- Куяльницьке (Одеська область)
- Коблевське (Одеська область)
- Очаківське (Миколаївська область)
- Генічеське (Херсонська область)
- Євпаторійське (АРК)
- Сакське (АРК)
- Феодосійське (АРК)
- Щербинське (Чернівецька область)
- Чернівецьке (Чернівецька область)

Термальні води

- Сакське (АРК)
- Березівське (Закарпатська область)

Лікувальні грязі

- Євпаторійське (АРК)
- Сакське (АРК)
- Куяльник (Одеська область)
- Дніпрівсько-Лиманське (Херсонська область)

ДОДАТОК Б

Промислові центри та об'єкти інфраструктури України¹

Паливна промисловість:

Нафтопереробка: Кременчук, Лисичанськ, Херсон, Надвірна, Дрогобич, Борислав, Львів, Бердянськ.

Нафтопроводи: Долина – Дрогобич; Гнідинці – Глинсько-Розбишівське родовище – Кременчук; Мічуринськ – Кременчук; Самара – Лисичанськ – Кременчук – Херсон з відгалуженням на Одесу; транс'європейський нафтопровід «Дружба».

Нафтопродуктопроводи: Кременчук – Київ; Кременчук – Кіровоград; Лисичанськ – Нижньодніпровськ; Дрогобич – Стрий.

Газопроводи: Дашава – Стрий – Дрогобич; Шебелинка – Харків; Шебелинка – Брянськ; Шебелинка – Дніпропетровськ – Кривий Ріг – Одеса – Кишинів; Косів – Чернівці.

Електроенергетика:

Теплові електростанції: ДРЕС – Запорізька (3,6 млн.кВт, Енергодар), Вуглегірська (3,6 млн.кВт, Донецька область), Криворізька (3,0 млн. кВт), Зміївська (2,4 млн.кВт, Харківська область), Бурштинська (2,4 млн.кВт, Івано-Франківська область), Луганська (2,0 млн.кВт, м. Щастя Луганська обл.), Старобешівська (2,0 млн.кВт, Донецька, область), Придніпровська (1,8 млн.кВт, Дніпропетровська область), Слов'янська (1,8 млн.кВт, Донецька область), Ладизинська (1,8 млн.кВт, Вінницька область), Трипільська (1,6 млн.кВт, м.Українка Київської області), Курахівська (1,46 млн.кВт, Донецька область), Пітерівська (перша в Україні, Донецька область), Добротвірська (Львівська область), Зуївська (Донецька область), Северодонецька (Луганська область), Дніпродзержинська (Дніпропетровська область), Київська ТЕЦ-5 (700 тис. кВт), Дарницька, Київська ТЕЦ-6, Харківська ТЕЦ-5, Одеська, Калуська, Краматорська.

Гідроелектростанції: Дніпровський каскад – Київська (в м. Вишгород), Канівська, Кременчуцька (в м. Світловодськ),

¹ УВАГА! Назва населених пунктів вказана до їх перейменування згідно Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режимів та заборону пропаганди їхньої символіки»

Дніпродзержинська, Дніпрогес (у м. Запоріжжя), Каховська, Ташлицька ГЕС (1,8 млн.кВт, на р. Південний Буг), Теремле-Ріцька ГЕС (Закарпатська область), Київська ГАЕС (перша в колишньому СРСР), Дністровська ГЕС-ГАЕС, Костянтинівська ГЕС-ГАЕС (Миколаївська область).

Атомні електростанції: Південноукраїнська (м. Южноукраїнськ), Запорізька (м. Енергодар), Рівненська (м. Кузнецовськ), Хмельницька (в м. Нетішин).

Чорна металургія

Гірничо-збагачувальні комбінати (виробництво конгломератів та окатишів): Центральний, Південний, Північний і Миколаївський (усі чотири в Кривому Розі), Полтавський (у Комсомольську), Інгuleцький (Дніпропетровська область), Комиш-Бурунський (АРК).

Центри виплавки чорних металів: Кривий Ріг (металургійний комбінат), Дніпропетровськ (металургійний завод), Макіївка (металургійний комбінат), Маріуполь (металургійний комбінат «Азовсталь»), Запоріжжя (металургійний комбінат «Запоріжсталь»), Дніпровський металургійний комбінат (Запоріжжя), Єнакієве (металургійний завод), Алчевськ (металургійний комбінат), Дніпродзержинськ, Донецьк, Одеса.

Електроферосплавне виробництво: Запоріжжя, Нікополь, Стаханов.

Виробництво труб: Нікополь (Південнотрубний завод), Харцизьк, Новомосковськ, Дніпропетровськ, Маріуполь, Луганськ.

Вторинна обробка чорних металів: Дніпропетровськ, Костянтинівна, Луганськ.

Коксохімія: Авдіївка, Кривий Ріг, Маріуполь, Макіївка, Дніпродзержинськ, Донецьк, Горлівка, Єнакієве, Стаханов, Краматорськ, Запоріжжя.

Виробництво вогнетривів: Часів Яр, Горлівка, Красногорівка (Донецька область), Христофорівка (Дніпропетровська область), Запоріжжя.

Кольорова металургія.

Алюмінієва промисловість: Миколаївський глиноземний завод, Запорізький алюмінієвий завод, Свердловський (Луганської обл.) завод алюмінієвих сплавів, Броварський завод алюмінієвих будівельних конструкцій.

Цинкова промисловість: Костянтинівка (завод «Укрцинк», Донецька область).

Магнієва промисловість: Калуш, Запоріжжя.

Титанова промисловість: Запоріжжя, Іршанський ГЗК (Житомирська область), Самотканський ГЗК (Дніпропетровська обл.), Кримський завод двоокису титану (м. Красноперекопськ у Криму).

Виплавка ртуті (живого срібла): Микитівський ртутний комбінат (м. Горлівка, Донецька область).

Нікелева і феронікелева промисловість: Побузьке (Кіровоградська область, нікелевий завод).

Кремнієве виробництво (кристалічний): на Дніпровському алюмінієвому заводі (Запоріжжя).

Свинець (олово), вторинне виробництво: на заводі «Укрцинк» (Костянтинівка).

Золото: Травневе (Савранський район Одеської обл.), Мужівське, що поблизу Берегово (золото, поліметали – свинець і цинк), Сауляк – неподалік Рахова Закарпатської обл.

Виплавка інших вторинних кольорових металів: Донецьк, Харків, Одеса, Київ.

Обробка кольорових металів: Бахмутський завод імені Ківрінга (мідний і латунний прокат).

Виплавка твердих сплавів: Торез (завод наплавочних твердих сплавів), Світловодськ (завод рідкісних металів, Кіровоградська обл.).

Електродна промисловість: Запоріжжя (Дніпровський електродний завод).

Машинобудівний комплекс України

Тракторне машинобудування: Харків (трактори, тракторні шасі), Дніпропетровськ, Київ (завод тракторних деталей), Кіровоград, Мелітополь і Вінниця (заводи тракторних гідроагрегатів), Чугуїв (завод паливної апаратури).

Сільськогосподарське машинобудування: Дніпропетровськ і Тернопіль (бурякозбиральні комбайни), Херсон (зерно- і кукурудозбиральні комбайни), Олександрія (зернозбиральні комбайни), Одеса, Київ, Бердянськ, Слов'янськ (грунтообробні машини), Бердянськ (жниварки), Львів (хімсільгоспмашини), Кіровоград (сівалки).

Машинобудування для тваринництва і кормовиробництва: Ніжин (завод «Ніжинсільмаш»), Коломия (завод «Коломиясільмаш»), Умань (виробниче об'єднання «Уманьферммаш»), Бердянськ, Біла Церква, Ковель, Рожище (Волинська область), Новоград-Волинський (Житомирська область, завод сільськогосподарського машинобудування).

Приладобудування.

Прилади для контролю і регулювання технологічних процесів: Івано-Франківськ (приладобудівний завод), Харків (завод контрольно-вимірювальних приладів), Київ, Луцьк, Могилів-Подільський.

Електровимірювальні прилади: Київ (виробниче об'єднання «Точелектроприлад»), Житомир (завод «Електровимірювач»), Львів (завод «Львівприлад»), Северодонецьк.

Радіовимірювальні прилади: Львів, Ужгород, Київ. Прилади для механізації та автоматизації: Кіровоград, Умань, Харків.

Обчислювальна техніка: Київ (виробниче об'єднання «Електронмаш»), Северодонецьк (науково-виробниче об'єднання «Імпульс»), Вінниця, Чернівці, Одеса.

Оптичні та оптико-механічні прилади й апаратура: Суми (виробниче об'єднання «Електрон» – електронно-оптичні прилади), Харків, Одеса, Ізюм.

Електротехнічна промисловість.

Виробництво трансформаторів: Запоріжжя (силові трансформатори), Хмельницький (трансформатори загального призначення).

Виробництво генераторів: Харків (завод «Електроважмаш» – генератори для парових і гідравлічних турбін).

Виробництво електромашин: Нова Каховка (електромашинобудівний завод).

Виробництво електромоторів: Полтава (завод «Електромотор»).

Виробництво побутової електротехніки: Тернопіль (об'єднання «Ватра»).

Виробництво кабелю: Харків, Одеса, Донецьк, Київ, Кам'янець-Подільський, Бердянськ.

Виробництво електроізоляційних матеріалів: Слов'янськ, Львів, Первомайськ (Житомирська обл.).

Транспортне машинобудування.

Автомобілебудування: Кременчук (великовантажні автомобілі КрАЗ), Запоріжжя і Луцьк (легкові), Львів (автобуси і автосавантажувачі), Черкаси та Бориспіль (автобуси «Богдан», «Еталон»).

Автоскладання: Луганськ, Сімферополь, Ужгород.

Виробництво автозапчастин: Краснодон, Чернігів.

Виробництво тролейбусів: Київ, Дніпропетровськ, Львів, Чернігів.

Виробництво карданних валів: Херсон.

Виробництво мотоциклів: Київ (МТ-10 «Дніпро» і «Дніпро-72»).

Виробництво мопедів: Львів («Верховина»).

Виробництво велосипедів: Харків, Чернігів.

Суднобудування: Миколаїв, Херсон, Київ, Керч.

Локомотивобудування: Луганськ (виробниче об'єднання «Жовтневої революції» - тепловозобудування, виробництво трамваїв, дизель- та електропоїздів), Харків (завод транспортного машинобудування), Дніпропетровськ (виробництво електровозів).

Вагонобудування: Дніпродзержинськ, Кременчук, Стаханов, Маріуполь.

Моторобудування: Харків (завод «Серп і Молот»).

Літакобудування: Київ (літаки КБ ім. Антонова – «Антей», «Руслан», «Мрія»), Харків (літаки КБ ім. Туполева).

Ракетно-космічна промисловість: Дніпропетровськ (КБ «Південне», НПО «Південний машинобудівний завод», стратегічні ракети СС-18 і численні супутники), Харків (завод «Хартрон»).

Верстатобудівна промисловість.

Виробництво верстатів: Харків (завод агрегатних верстатів та верстатобудівний завод), Київ (завод верстатів-автоматів), Краматорськ (завод важкого верстатобудування), Павлоград (завод ливарних машин), Івано-Франківськ (завод «Автолившм»), Городок та Дніпропетровськ (верстатобудівні заводи з виробництва деревообробних верстатів), Одеса, Бердичів, Черкаси (верстатобудівні заводи).

Виробництво ковальсько-пресового устаткування: Дніпропетровськ (завод великих пресів), Одеса, Хмельницький, Роздільна, Стрий.

Інструментальна промисловість.

Виробництво штучних алмазів та абразивних матеріалів: Полтава, Львів, Запоріжжя, Київ, Іршава (Закарпатська обл.).

Виробництво метало- і деревообробних інструментів: Запоріжжя, Хмельницький, Вінниця, Харків, Кам'янець-Подільський, Луганськ.

Будівельно-шляхове та комунальне машинобудування.

Виробництво дорожніх і землерийних машин: Київ (завод «Червоний екскаватор»), Слов'янськ (завод шляхових машин), Бердянськ (завод шляхових машин), Дрогобич (виробниче об'єднання кранобудування), Харків (бульдозери виробничого об'єднання «Шлях машина»), Дніпропетровськ (завод шляхових машин).

Виробництво устаткування для промисловості будівельних матеріалів: Коростень, Лисичанськ.

Виробництво устаткування для комунального господарства: Прилуки, Мелітополь, Турбів (Вінницька обл.), Київ.
Виробництво устаткування для різних галузей промисловості.

Для хімічної промисловості: Бердичів (завод «Прогрес» — багатоярусні фільтри), Суми (технологічні лінії для виробництва слабкої азотної кислоти), Сніжне (Донецька обл., завод хімічного машинобудування), Полтава (завод емальованого хімічного устаткування), Львів, Свеса (Сумська обл.), Павлоград (Дніпропетровська обл.), Фастів.

Для виробництва полімерів: Київ (виробниче об'єднання «Більшовик»), Дніпропетровськ, Бахмач (Чернігівська обл.).

Гірничошахтне та гірничорудне машинобудування: Дружківка, Донецьк, Харків, Горлівка, Конотоп, Ясинувата (Донецька обл.).

Металургійне машинобудування: Краматорськ (Новокраматорський і Старокраматорський машинобудівні заводи випускають прокатні стани), Маріуполь (виробниче об'єднання «Маріупольважмаш» випускає конвертори), Дніпропетровськ (завод металургійного устаткування), Лутугіне (Луганська обл.), Слов'янськ.

Для харчової промисловості: Карлівка (Полтавська обл.), Одеса, Сміла (Черкаська обл.), Київ, Калинівка (Вінницька обл.), Білопілля (Сумська обл.).

Для легкої промисловості: Чернівці, Кам'янка (Черкаська обл.),

Харків, Київ, Васильків, Донецьк, Дніпропетровськ.

Енергетичне машинобудування: Харків (виробниче об'єднання «Харківський турбінний завод» випускає парові турбіни для АЕС).

Машинобудування для папероробної промисловості: Дніпропетровськ (виробниче об'єднання важкого папероробного машинобудування).

Поліграфічне машинобудування: Одеса (завод поліграфічних машин).

Металообробна промисловість: Дніпропетровськ, Маріуполь, Житомир, Донецьк (у всіх — заводи металоконструкцій), Київ (завод столових наборів).

Гірничо-хімічна промисловість.

Добування сірки: родовища – Немирівське, Язівське (Яворівський район), Любенське (Городоцький район), Роздольське (Миколаївський район), Жидачівське (Жидачівський район) – Львівська область, Тлумацьке (Івано-Франківська область), Загайпільське (Івано-Франківська область); Роздольський і Яворівський гірничо-хімічні комбінати.

Добування калійної солі: Калуш-Голинське, Стебниківське, Дрогобицьке, Тростянецьке, Бориславське, Доброгостівське, Моршинське.

Добування кухонної солі: Слов'янське, Артемівське (обидва – Донецька область), Єфремівське (Харківська область), Роменське (Сумська область), Солотвинське (Закарпатська область), Дрогобицьке (Львівська область), Долинське, Болехівське (обидва – Івано-Франківська область), Генічеське (Херсонська область).

Фосфатидна сировина: Слов'яно-Бахмутське (Донецька обл.), Ізюмське (Харківська обл.), Незвиське (Івано-Франківська обл.), Кролевецьке (Чернігівська обл.), Стремигородське (Житомирська область).

Карбонатна сировина: крейда – Райгородське, Голосняківське (обидва – Слов'янський район Донецької обл.), Білогорівське, Лисичанське (Луганська обл.); вапняк – Краснощокінське (околиця м. Красний Кут Луганської обл.), Дубовецьке (Галицький район Івано-Франківської області).

Барит: Беганське, Берегівське, Рахівське, Лопошське — околиця с. Кваси Рахівського району (всі – Закарпатська обл.), Лостунське (верхів'я р. Чорний Черемош), Мокроволноваське,

Камишеваське, Іскрівське, Дальнє, Тепле (всі – Донецької області).

Борні руди (турмалін і домортъерит): Вигорлат-Гутинське пасмо, Чоп-Мукачівська западина, Керченський півострів (оз. Чокракське), Бахмутська западина.

Природна мінеральна фарбова сировина: глинисті вохри (переважно жовтий і червоний колір) – Яснополянське (поблизу Краматорська Донецької обл.), Марківське (Луганська обл.), Сухокам'янське (Ізюмський район Харківської обл.), Криворізьке, Кам'янське (Сумська обл.), Новоселицьке, Чернянське (обидва – Виноградівський район Закарпатської обл.), Іршавське (Закарпатська обл.); залізоокисні фарбові руди – Криворізьке (вишнево- або бурувато-червоний колір), Кам'янське Сумської обл. (коричнево-бурого кольору), Рівненське, Костопільське, Сарненське (Рівненська обл.), Сімпільське (Чернігівська обл.); карбонатна фарбова сировина (коричневий колір) – Наниківське та Імаретське (Білогірський район АРК), Арматлуське (Бахчисарайський район АРК), Кам'янка (біля с. Ільниця Іршавського району), Ільниця (поблизу Іршави), Ділок (за 12 км, на схід від Мукачєво) – всі Закарпатська обл., зелені глауконітові піски – Мокротинське (Жовківський район Львівської обл.), річище р. Дністер у Хмельницькій обл.

Графіт: Завалівське (Кіровоградська обл.), Петрівське (Кіровоградська обл.), Маріупольське.

Основна хімія.

Виробництво азотних добрив – на базі коксохімії: Горлівка (азотно-туковий завод), Дніпродзержинськ (азотно-туковий завод); на базі природного газу: Северодонецьк (виробниче об'єднання «Азот» випускає гранульовану аміачну селітру), Черкаси, Рівне.

Виробництво фосфатних добрив: Одеса (суперфосфатний завод), Вінниця (суперфосфатний завод, хімічний завод, де є цех грануляції суперфосфату), Суми (виробниче об'єднання «Хімпром», де вперше в колишньому СРСР почали виробляти кормові знефторені фосфати), Костянтинівка (найбільший у колишньому СРСР суперфосфатний цех).

Виробництво калійних добрив: Калуш, Стебник.

Виробництво сірчаної кислоти: Суми, Вінниця, Одеса, Костянтинівка.

Виробництво азотної кислоти: Донецьк (завод синтетичної азотної кислоти).

Виробництво соди: Красноперекопськ (ЗАТ «Кримський

содовий завод»); у Слов'янську (виробниче об'єднання «Хімпром») та Лисичанську (содовий завод) підприємства з виробництва соди не працюють.

Виробництво броду: Саки (бромний завод), Красноперекопськ (бромний завод).

Промисловість органічного синтезу (хімія органічного синтезу): Северодонецьк, Лисичанськ, Горлівка, Дніпродзержинськ, Запоріжжя, Бердянськ, Миколаїв, Івано-Франківськ.

Виробництво полімерних матеріалів.

Виробництво пластмас і синтетичних смол: Донецьк, Запоріжжя, Луцьк, Черкаси (виробниче об'єднання «Азот» виробляє іонообмінні смоли), Северодонецьк.

Виробництво пластмас: Дніпропетровськ, Прилуки, Харків.

Виробництво хімічних волокон і ниток: Київ (виробниче об'єднання «Хімволокно» випускає віскозне і капронове волокно), Черкаси, Чернігів, Житомир, Сокаль.

Виробництво капролактаму, поліетилену, поліхлорвінілових смол, полістиролу, вінілацетату: Горлівка (виробниче об'єднання «Стирол» випускає полістирол), Калуш (виробниче об'єднання «Хлорвініл» випускає поліхлорвінілові смоли), Первомайський (Харківська обл., виробниче об'єднання «Хімпром» випускало поліхлорвініл; в даний час не працює), Северодонецьк (виробниче об'єднання «Азот» випускає капролактан, вінілацетат, поліетилен), Дніпродзержинськ (виробниче об'єднання «Азот» випускає полістирол, поліхлорвініл), Черкаси.

Переробка полімерних матеріалів.

Виробництво шин: Дніпропетровськ (виробниче об'єднання «Дніпрошина»), Біла Церква (виробниче об'єднання «Росава» з виробництва шин і гумоазбестових виробів), Бровари.

Гумоазбестова промисловість: Біла Церква, Копичинці (Тернопільська обл.), Дубно (Рівненська обл.), Суми, Одеса, Горлівка, Донецьк, Луцьк, Чернівці.

Вироби з пластмаси: Дніпропетровськ, Прилуки, Харків.

Переробка пластмас: Сімферополь, Бровари, Київ, Луцьк.

Лакофарбова промисловість: Дніпропетровськ, Маріуполь, Донецьк, Харків, Кривий Ріг, Київ, Ніжин, Львів, Борислав, Одеса, Мелітополь, Гуляйполе, Кіровоград, Мала Виска (Кіровоградська обл.), Рубіжне (Луганська обл., анілінофарбовий завод), Чернівці.

Хіміко-фотографічна промисловість: Шостка (випускало

кіно-, фото- та магнітну плівку для всього СРСР, на тепер припинило своє існування).

Побутова хімія: Хмельницький, Рівне, Коростень, Славута, Конотоп (Сумська обл.), Ужгород, Сімферополь, Могилів-Подільський, Кременець, Луцьк, Чернівці.

Нафтохімічна промисловість: Львів, Херсон, Бердянськ, Дзержинськ, Дрогобич, Івано-Франківськ, Київ.

Науково-дослідні та проектні установи хімічної і нафтохімічної промисловості: Всесоюзний (колишній) науково-дослідний і проектний інститут хімічної промисловості (Харків), Всесоюзний (колишній) науково-дослідний і проектно-конструкторський інститут нафтопереробної і нафтохімічної промисловості (Київ), Науково-дослідний інститут основної хімії (Харків), Український науково-дослідний інститут пластмас (Донецьк) та ін.

Легка промисловість України

Виробництво бавовняних тканин і пряжі: Херсон, Тернопіль, Донецьк (усі бавовняні комбінати), Київ, Нововолинськ (Волинська обл.), Долина (Івано-Франківська обл.), Макіївка (Донецька обл.), Полтава, Львів (усі бавовнопрядильні фабрики), Чернівці (текстильне об'єднання), Нікополь (ниткова фабрика).

Виробництво вовняних тканин: Луганськ (тонкосуконний комбінат), Чернігів (камвольно-суконний комбінат), Дунаївці (Хмельницька обл.), Одеса (обидві – вовняні фабрики), Кривий Ріг (вовнопрядильна фабрика).

Виробництво шовкових тканин: Київ, Дарниця, Черкаси (усі – шовкові комбінати), Луцьк (фабрика меланжевих шовкових тканин).

Виробництво лляних тканин: Рівне, Житомир (обидва льонокомбінати), Радомишль, Овруч (Житомирська обл.), Стара Вишівка (Волинська обл.), Калуш (Івано-Франківська обл.) – усі заводи первинної обробки льону.

Виробництво трикотажних виробів: Київ, Харків, Одеса, Дніпропетровськ, Донецьк, Львів, Запоріжжя, Чернівці, Ужгород, Миколаїв (в усіх – трикотажні фабрики), Горлівка (фабрика трикотажного полотна), Мукачеве (фабрика білизняного трикотажу), Орджонікідзе (Дніпропетровська обл., трикотажна фабрика).

Виробництво панчішно-шкарпеткових виробів: найбільші центри Київ, Харків, Чернівці, Донецьк, Львів, Житомир, Рубіжне.

Швейна промисловість: Київ (швейне об'єднання «Україна») Харків (швейне об'єднання), Одеса (швейне об'єднання), Львів (виробниче об'єднання «Маяк»), Дрогобич (виробниче об'єднанні «Зоря»), Чернівці (виробниче об'єднання), Переяслав-Хмельницький, Миколаїв, Кіровоград, Луганськ, Дніпропетровськ Запоріжжя, Донецьк (у всіх швейні фабрики).

Шкіряна промисловість: Львів, Луцьк, Рівне, Тернопіль, Чернівці, Вінниця, Житомир, Івано-Франківськ, Бердичів, Коростишів (Житомирська обл.), Ірпінь, Васильків (Київська обл.), Ромни, Глухів (Сумська обл.), Дніпропетровськ, Слов'янськ, Сімферополь (шкіргалантерейна фабрика), Вознесенськ (Миколаївська обл.)

Виробництво взуття: Луганськ, Київ, Львів, Харків Дніпропетровськ, Одеса, Васильків, Миколаїв, Бердичів, Запоріжжя Мукачеве, Лубни (Полтавська обл.).

Хутрова промисловість: Тисмениця (Івано-Франківська обл. виробниче об'єднання «Тисмениця»), Харків (хутрове виробниче об'єднання), Заліщики (Тернопільська обл.), Івано-Франківськ, Львів, Жмеринка (Вінницька обл.), Житомир, Київ, Дніпродзержинськ, Одеса, Чигирин (Черкаська обл.), Прилуки.

Науково-дослідні установи легкої промисловості: Український науково-дослідний інститут текстильної промисловості, Український науково-дослідний інститут по переробці штучних і синтетичних волокон, Український науково-дослідний інститут швейної промисловості, Науково-дослідний інститут шкіряно-взуттєвої промисловості, Київський технологічний інститут легкої промисловості (усі – в Києві).

Промисловість будівельних матеріалів

Червоні і рожеві граніти: Вільшанське (Київська обл.), Коростенське (Житомирська обл.), Городецьке, Корсунське (Черкаська обл.), Тарасівське, Новоукраїнське (Кіровоградська обл.), Токівське, Карачунське (Дніпропетровська обл.), Кам'яномогильське (Донецька), Олександрівське, Новоданилівське (Миколаївська обл.).

Сірі граніти: Трикратницьке, Софіївське, Костянтинівське (Миколаївська обл.), Хлібодарівське (Донецька обл.), Бобринецьке (Кіровоградська обл.), Жовтневе (Дніпропетровська обл.), Янцевське, Житомирське, Крошнянське (Запорізької обл.).

Лабрадорити: Головінське, Турчинське, Горбулівське,

Володарсько-Волинське (Житомирська обл.).

Базальти: Берестовецьке, Базальтове, Костопільське, Рафалівське (Рівненська обл.).

Мрамуровий вапняк і мрамур: Діловецьке, Малий Розис, Довгорунь, Рахівське (Закарпатська обл.), Негребівське (Київська обл.), Кадикивське, Чоргунське (АРК).

Гіпс та ангідрит: Бахмутське, Майорівське, Михайлівське (Донецька обл.), Лисичанське (Луганська обл.), Коркульське (Харківська обл.).

Карбонатно-цементна сировина: Амвросіївське, Краматорське (Донецька обл.), Бахчисарайське (АРК), Миколаївське, Рава-Руське (Львівська обл.), Здолбунівське (Рівненська обл.), Шебелинське (Харківська обл.), Гуменецьке (Хмельницька обл.).

Трепел і опока: Михайлівське (Миколаївська обл.), Придністровське (Вінницька обл.).

Каолін: Просянське (Дніпропетровська обл.), Глуховецьке (Вінницька обл.), Корецьке (Рівненська обл.).

Кварцити і кварцисті пісковики: Овруцьке (Житомирська обл.), Баницьке (Сумська обл.).

Скляні піски: Новоселівське, Берестовеньківське (Харківська обл.), Авдіївське, Михайлівське (Донецька обл.), Папірнянське, Глібівське (Чернігівська обл.), Великоглибовицьке, Задвір'ївське (Львівська обл.).

Виробництво керамзиту і термозиту (шлакова пемза): Керч, Одеса, Київська, Львівська, Житомирська, Харківська області.

Виробництво щебеню: Гнівань (Вінницька обл., каменедробильний завод), Токівка (Дніпропетровська обл., каменедробильний завод).

Виробництво цементу: Амвросіївка (п'ять підприємств), Краматорськ, Єнакієве (завод), Дніпродзержинськ (завод), Кривий Ріг (завод), Балаклея (цементно-шиферний комбінат), Новгород-Сіверський, Кам'янець-Подільський (завод), Здолбунів (цементний і азбестоцементний завод), Миколаїв (Львівська обл., цементно-гірничий комбінат), Бахчисарай, Ольшанський (Миколаївська обл., завод), Одеса, Ямниця (біля Івано-Франківська, цементно-шиферний комбінат).

Виробництво стінових матеріалів:

Глиняна цегла: Ірпінь (Київська обл.), Запоріжжя, Полтава, Чернівці, Івано-Франківськ, Коломия.

Силікатна цегла: Херсон, Дніпропетровськ, Кривий Ріг, Черкаси, Чернігів, Красний Ліман (Донецька обл.), Трипілля (Київська обл.), Ладизин (Вінницька обл.), Розвадів (Львівська обл.).

Силікатні вироби: Суми, Миколаїв, Білгород-Дністровський, Славута (Хмельницька обл.).

Виробництво нерудних будівельних матеріалів: Запоріжжя, Житомир, Кривий Ріг, Київ, Дніпропетровськ, Донецьк, Гнівань, Коростень, Кременчук, Хуст.

Виробництво теплоізоляційних виробів: Київський, Запорізький, Маріупольський, Донецький заводи.

Виробництво будівельної кераміки: Львів, Харків (керамічні заводи), Бахмут (Артемівськ Донецька обл., завод керамічних труб), Слов'янськ.

Інші підприємства будівельної промисловості: Одеса (завод з виробництва лінолеуму, комбінат покрівельних матеріалів), Виноградове (завод пластмасових сантехнічних виробів), Харків (завод метлахської плитки).

Науково-дослідні та проектні установи будівельної індустрії: Південдіпроцемент (Харків), Науково-дослідний інститут будівельних матеріалів і виробів (Київ), Державний проектний інститут будівельних матеріалів (Київ).

Виробництво скла: Бахмут, Лисичанськ (склоробний завод), Костянтинівка (завод «Автоскло», механізований склоробний завод, Київ (завод художнього скла), Львів, Одеса, Запоріжжя, Херсон (завод скловиробів, склотарний завод), Стрий, Керч (завод скловиробів), смт. Буча (Київська обл.).

Науково-дослідний центр скляної промисловості: Науково-дослідний інститут автоскла (Костянтинівка Донецької обл.).

Виробництво порцеляни: Коростень (порцеляновий завод столового посуду); Довбиш (Житомирська обл.), Борислав, Тернопіль, Полонне (Хмельницької обл.) — усі чотири порцелянові заводи випускають чайно-кавовий посуд; Баранівка, Бродниця (Житомирська обл.), Дружківка (Донецька обл.), Полтава, Кіровоград, Суми, Синельникове (Дніпропетровська обл.).

Науково-дослідний центр порцеляно-фаянсової промисловості: Український науково-дослідний інститут порцеляно-фаянсової промисловості (Київ).

Лісовиробничий комплекс (ЛВК)

Лісозаготівля:

Лісопилна промисловість: в Карпатах – Чернівці, Берегомет (Чернівецька обл.), Вигода, Надвірна (Івано-Франківська обл.), Сколе, Стрий (Львівська обл.), Рахів, Свалява (Закарпатська обл.); в Поліссі – Ківерці, Костопіль, Сарни, Ковель.

Механічна обробка деревини:

Фанерна промисловість: зосереджені переважно в Західному регіоні України – Львів, Костопіль (Рівненська обл.), Чернівці, Київ.

Виробництво деревно-стружкових плит (ДСП) сконцентроване в таких центрах, як Костопіль, Свалява, Київ та інші.

Виробництво сірників: смт. Березне (Рівненська обл.).

Меблева промисловість: найбільші підприємства розташовані у Києві, Харкові, Львові, Мукачеві, Одесі, Луганську, Донецьку.

Хімічна переробка деревини:

Підприємства целюлозно-паперової промисловості є в Києві (картонно-паперовий комбінат), Рахові (картонна фабрика), Херсоні (целюлозний завод), Ізмаїлі (целюлозно-картонний завод), Корюківці Чернігівської обл. (фабрика технічних паперів), Малині Житомирської обл. (паперова фабрика), Понінці (Хмельницька обл.), Рубіжному (картонно-тарний комбінат, Луганська обл.).

Лісохімічний підкомплекс включає в себе гідролізу, дубильно-екстрактну промисловість, гідроенергетичне (суха перегонка деревини), каніфольно-терпентинне, хвойно-ефірне і дьогте-курильне виробництво.

Основними центрами лісохімії є Київ, Коростень (Житомирської обл.), Славута (Хмельницької обл.), Великий Бичків, Свалява, Перечин (Закарпатської обл.), Вигода (Івано-Франківської області).

Транспортний комплекс

Основні залізничні магістралі:

- Москва-Харків-Сімферополь
- Донецьк-Куп'янськ-Москва
- Донецьк-Харків-Курськ-Москва
- Одеса-Київ-Москва
- Москва-Курськ-Харків-Ростов-на-Дону
- Київ-Ковель-Хелм
- Москва-Конотоп-Київ-Львів-Чоп-Західна Європа

- Львів-Перемишль
- Одеса-Роздільна-Тирасполь-Кишинів
- Кривий Ріг-Дніпропетровськ-Дебальцеве
- Київ-Дніпропетровськ-Донецьк
- Харків-Дніпропетровськ-Херсон

Великі залізничні вузли:

Київ, Харків, Лозова, Фастів, Ясинувата, Волноваха, Дебальцеве, Жмеринка, Ковель, Шепетівка, Синельникове, Знам'янка, Дніпропетровськ, Запоріжжя, Полтава, Бахмач, Конотоп, Джанкой, Мелітополь, Коростень, Козятин, Львів, Стрий, Ворожба, ім. Тараса Шевченка (м. Сміла, Черкаська обл.), Сарни, Здолбунів, Синельникове, Іловайськ.

Головні сортувальні станції: Основа (у Харкові), Нижньдніпровськ-Вузол (у Дніпропетровську), Дарниця (у Києві), Ясинувата (поблизу Донецька).

Головні автомобільні магістралі міждержавного значення:

- Москва-Київ-Львів-Ужгород-Західна Європа
- Москва-Харків-Сімферополь-Севастополь
- Київ –Харків-Ростов-на-Дону
- Одеса-Київ-Санкт-Петербург
- Одеса-Миколаїв-Херсон-Мелітополь-Маріуполь-Ростов-на-Дону
- Київ-Ковель-Люблін
- Краків-Львів-Сарни-Барановичі
- Брест-Ковель-Луцьк-Тернопіль-Чернівці-Бухарест
- Львів-Люблін-Варшава
- Одеса-Тирасполь-Кишинів
- Харків-Полтава-Кременчук-Кіровоград-Кишинів

Трубопровідний транспорт

Газопроводи (транзитні):

- Союз
- Братерство (Долина-Словаччина-Чехія)
- Уренгой-Помари-Ужгород-Західна Європа
- Дашава-Київ-Москва
- Дашава-Мінськ-Вільнюс-Рига
- Шебелинка-Полтава-Москва
- Шебелинка-Дніпропетровськ-Кр.Ріг-Кишинів

Нафтопроводи (транзитні):

- Дружба
- Самара-Лисичанськ-Кременчук-Херсон (з відгалуженням на Одесу)
- Баку-Супса-Одеса-Броди-Гданськ
- Грозний-Луганськ-Лисичанськ *Аміакопровід*: Тольятті-Горлівка-Одеса *Етіленопровід*: Калуш-Тисауйварош

Водний транспорт

Чорноморські порти: Одеса, Іллічівськ, Південний, Миколаїв, Херсон, Севастополь, Ялта, Феодосія, Євпаторія, Очаків, Скадовськ, Білгород-Дністровський.

Азовські порти: Маріуполь, Бердянськ, Керч, Генічеськ.

Дунайські порти: Рені, Ізмаїл, Кілія, Вилкове, Усть-Дунайськ.

Паромні переправи:

- Іллічівськ-Варна (Болгарія)
- Одеса-Батумі-Поті (Грузія)
- Одеса-Хайфа (Ізраїль)
- Керч-Тамань (Росія)
- Євпаторія-Трабзон (Туреччина)
- Іллічівськ-Стамбул (Туреччина)

Річкові порти:

На Дніпрі: Київ, Канів, Черкаси, Кременчук, Дніпродзержинськ, Дніпропетровськ, Запоріжжя, Нікополь, Нова Каховка, Херсон.

На Десні: Чернігів.

На Південному Бугу: Миколаїв.

На Дністрі: Білгород-Дністровський.